Το ΝΑΤΟ, οι Πρέσπες & οι «Αντι-ιμπεριαλιστές»

Νώντας Σκυφτούλης – Θεόφιλος Βανδώρος

Είναι πλέον κοινή διαπίστωση ότι τμήματα της Αριστεράς σήμερα τροφοδοτούν την Άκρα Δεξιά. Φυσικά αυτό δεν αφορά το σήμερα αλλά έχει μια μακρά ιστορική πορεία από τη δεκαετία του ’20 όπου το σύνολο των προταγμάτων της τότε Αριστεράς τροφοδότησαν τόσο τον Φασισμό όσο και τον Ναζισμό. Και όποτε η Άκρα δεξιά τροφοδοτήθηκε από την Αριστερά και τα κινήματα, δεν νικήθηκε ποτέ, διότι η πρώτη εξανεμίζει τα όπλα της κριτικής της Αριστεράς, ενσωματώνοντάς τα. Για το γεγονός αυτό της τροφοδότησης δεν ευθύνεται η Αριστερά και δεν γίνεται αυτό με έναν συνειδητό τρόπο. Τα κάθε φορά προτάγματα της Αριστεράς υποκλέπτονται από την Άκρα δεξιά ώστε να αποκτήσει η ίδια κύρος και ηγεμονία.

Αλλά αυτό συμβαίνει διότι πρώτον η Αριστερά αυτά τα προτάγματα έχει και αυτά έχουν αυτές τις συνέπειες και δεύτερον προκειμένου να νομιμοποιηθεί σε ευρύτερες κοινωνικές κατηγορίες μετατρέπει τα αφηγήματά της σε εθνικά, με αποτέλεσμα να εκχωρεί «έδαφος» σε εθνικιστικές και ακροδεξιές αφηγήσεις. Αυτό δεν είναι κάτι το καινούργιο και επιστροφή δεν υπάρχει.

> *Αριστερά και Δεξιά ενταγμένοι στην ίδια οριζόντια διάσταση στο κοινοβούλιο θα αλληλοτροφοδοτούνται είτε εντός είτε εκτός κοινοβουλίου.*

Ο Κρατικός σοσιαλισμός, ο εργατισμός, ο αντιιμπεριαλισμός, ο εθνικοαπελευθερωτισμός είναι μερικά σημεία κεντρικά για τα οποία ερίζουν ως προς την ηγεμονία οι αντίπαλοι κοινοβουλευτικοί πόλοι. Για τη συμφωνία των Πρεσπών τα πράγματα είναι πιο καθαρά. Εδώ δεν θα απαντήσουμε στην άκρα δεξιά η οποία είναι βουτηγμένη ιστορικά στην προδοσία και στον

ακρωτηριασμό του έθνους που επικαλείται. Θα μιλήσουμε για αυτούς τους αριστερούς που στο όνομα του αντι-ιμπεριαλισμού είναι ενάντια στη συμφωνία επικαλούμενοι το ΝΑΤΟ και την είσοδο της Δημοκρατίας της Μακεδονίας σε αυτόν τον στρατοκρατικό συνασπισμό.

Στη χώρα αυτή το ΝΑΤΟ έχει στρατιωτική παρουσία 28 χρόνια και η «συνεργασία» της χώρας με το ΝΑΤΟ είναι μόνιμη σε όλα τα επίπεδα. Το αντιιμπεριαλιστικό επιχείρημα στην προκειμένη περίπτωση δεν είναι κατάλληλο για να αποκρύψει τον εθνικισμό που κρύβεται πίσω από έναν όψιμο και άκαπνο αντιιμπεριαλισμό.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΣΗΜΗ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ ΤΟΥ ΝΑΤΟ:

Σε σχέση με τη συμμετοχή του Κράτους της Βόρειας Μακεδονίας σε Νατοϊκές εκστρατείες, στρατιωτικές επιχειρήσεις, και μάλιστα από το 1999, διαβάζουμε:

– ΕΙΣΑΓΩΓΗ: “Από το 1995 η ΠΓΔΜ εντάχθηκε στην Πρωτοβουλία για την ΕΙΡΗΝΗ του ΝΑΤΟ”, και συνεχίζει, “Για πολλά χρόνια η χώρα προσέφερε μια πολύτιμη υποστήριξη σε επιχειρήσεις, υπό την Αιγίδα του ΝΑΤΟ, στο Αφγανιστάν και το Κόσοβο”, “Αντίστοιχα το ΝΑΤΟ προσέφερε βοήθεια κατά τη διάρκεια των βίαιων συγκρούσεων ανάμεσα σε Αλβανούς και τις δυνάμεις ασφαλείας στα Δυτικά της χώρας τον Φεβρουάριο του 2001”. “Επίσης, το Γενικό Στρατηγείο του ΝΑΤΟ κατά τη διάρκεια της επέμβασης στο Κόσοβο, μετατράπηκε σε Γραφείο Διασύνδεσης που υποβοηθά σε ότι αφορά στο διάδρομο ασφαλείας και την υποστήριξη στη Στρατιά Κοσόβου (Kosovo Force ή και KFOR)”, “Μία Ομάδα Συμβούλων του ΝΑΤΟ στεγάζεται στο Υπουργείο Άμυνας της χώρας”.

Στη συνέχεια αναφέρεται: “Κεφάλαιο: Κομβικοί Τομείς Συνεργασίας. Η συνεργασία της χώρας με το ΝΑΤΟ είναι αμοιβαία επικερδής και περιλαμβάνει: (Ανάμεσα σε άλλα αναφέρεται), “Η συμμετοχή της χώρας στην Πρωτοβουλία για την Ειρήνη σε θέματα Σχεδιασμού και Εποπτείας ήδη από το 1999 βοήθησε να δομηθεί μιά ενδολειτουργικότητα αλλά και προσέφερε τη δυνατότητα προγραμματισμού στόχων που είναι κομβικοί στην αναβάθμιση

ασφαλείας και στόχων για τις δυνάμεις ασφαλείας της χώρας”.

Και τελικά με τον τίτλο: *“Ευρύτερη Συνεργασία*: Η χώρα υποστηρίζει την εφαρμογή για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια. Η ουσιαστική συνεργασία με το Κέντρο Συντονισμού Αντιμετώπισης Ευρω-Ατλαντικών Καταστροφών Πρόσφατες δραστηριότητες περιλαμβάνουν την Κυβερνο-Αμυνα και την Αντι-τρομοκρατία, την άμυνα ενάντια σε χημικούς, βιολογικούς ραδιενεργούς και πυρηνικούς κινδύνους και σε θέματα περιβαλλοντικής ασφαλείας. Συμμετέχει στο Πρόγραμμα για την Ασφάλεια, την Επιστήμη και την Ειρήνη από το 1998…”.

Τελειώνει μάλιστα με την αναφορά: “Η Τουρκία αναγνωρίζει τη Δημοκρατία της Μακεδονίας με το Συνταγματικό της όνομα”.

> *Ήδη λοιπόν η χώρα είναι υποτελής στο ΝΑΤΟ και τα επιχειρήματα σύνδεσης της συμφωνίας των Πρεσπών με την επέκταση του ΝΑΤΟ είναι φούμαρα για να καλύψουν τον απροκάλυπτο Αριστερό εθνικισμό.*

Όσον αφορά την συμφωνία των Πρεσπών παρ’όλο που καταφανέστατα είναι συμφωνία ισχύος του Ελληνικού κράτους επί του ασθενέστερου κράτους ωστόσο αυτή καθεαυτή μπορεί να εκτοπίσει την εθνικιστική ατζέντα. Όμως μπορεί και να την υποδαυλίσει περισσότερο κι αυτό γιατί από τη γέννηση τους τα εθνοκράτη παράγουν από τη φύση τους τον ανταγωνισμό και τον πόλεμο, την εξαίρεση και τον ρατσισμό, όταν αυτά τα διαχειρίζεται ο ναζισμός και ο φασισμός και οι σύγχρονες εκδοχές τους.

Σχόλιο για τη Μακεδονία, το

NATO & την Ταυτότητα

Yavor Tarinski

Δυστυχώς για τους εθνικιστές, η Μακεδονία δεν είναι και δεν μπορεί να είναι μόνο μία! Στις λαϊκές κουλτούρες των Βούλγαρων και των Μακεδόνων η Μακεδονία υπάρχει με έντονο τρόπο· στα λαϊκά και δημοτικά τραγούδια, στα ποιήματα και στη δημόσια ιστορία (δεν έχω ακούσει και πολλά ελληνικά λαϊκά ή δημοτικά τραγούδια για τη Μακεδονία, πέρα από το γνωστό και ιστορικά πρόσφατο στρατιωτικό εμβατήριο «Μακεδονία ξακουστή», αλλά αυτό είναι άλλο θέμα). Και υπάρχει με έναν **μη-επεκτατικό τρόπο** (πέρα από τους Σλάβους εθνικιστές εννοείται).

Η μακεδονική, δηλαδή, μια λαϊκή ταυτότητα για τους Σλάβους, δεν έχει καμιά σχέση με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό. Απευθύνεται σε διαφορετική χρονικότητα και χωρικότητα, αλλά δεν παύει να υπάρχει ως μια ξεχωριστή ταυτότητα.

Είναι αναγκαίο οι Σλάβοι και οι Έλληνες να μοιραστούν τη μακεδονική ταυτότητα. Και ο τρόπος για να γίνει αυτό είναι μέσω διαλόγου ανάμεσα στους δυο λαούς που διεκδικούν τη μακεδονική ταυτότητα, όπως σε έναν βάθμο έχει γίνει σε ανάλογες περιπτώσεις στη Δυτική Ευρώπη, και όχι μέσω ενός εσωτερικού, εσωστρεφούς και εθνικιστικού ρομαντισμού.

Όπως έγραψε η Κατερίνα Κολοζόβα στη Βαβυλωνία: “Είναι αναγκαίο να αποδεχτούν οι Μακεδόνες πως, στην πραγματικότητα, δεν υπάρχει μια παγιωμένη ουσία στα θέματα ταυτοτήτων και πως οι μόνες σταθερές είναι η δυναμική και η μετεξέλιξη” (το κείμενό της **εδώ**).

Στη Δυτική Ευρώπη, αλλά και αλλού, συχνά οι πληθυσμοί διαφορετικών κρατών μοιράζονται παρόμοιες – ή και τις ίδιες – ταυτότητες. Όχι πάντα με όμορφο τρόπο, κατά καιρούς υπάρχουν και ταραχές, αλλά παρ΄όλα αυτά συμβαίνει. Εδώ στα Βαλκάνια, λόγω της ιστορίας της περιοχής και την κυριαρχία του εθνικισμού εδώ και δεκαετίες, κάτι παρόμοιο δεν είχε συμβεί

μέχρι σήμερα.

Είναι πρωτόγνωρο για την περιοχή μας το ζήτημα της ταυτότητας να συνδιαμορφώνεται σε διεθνές επίπεδο, ανάμεσα σε δυο ή και περισσότερες χώρες. Ναι μεν, η παρούσα συμφωνία των Πρεσπών συνάπτεται ανάμεσα σε δυο έθνη-κράτη, και δεν συνδιαμορφώνεται "από τα κάτω", αλλά καταφέρνει να μεταθέσει τη διαμόρφωση της ταυτότητας μακριά από τον ρομαντικό εθνικισμό. Κάτι που είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τα Βαλκάνια.

Όσον αφορά αυτούς που απορρίπτουν τη σημερινή συμφωνία λόγω της «νατοϊκοποίησης» της Δημοκρατίας της Μακεδονίας, πρέπει να τους ενημερώσουμε για τα εξής:

Η χώρα αυτή συνεργάζεται με τις δυνάμεις του ΝΑΤΟ ήδη από τη δεκαετία του '90!!! Η Δημοκρατία της Μακεδονίας εντάχθηκε το 1995 στο Partnership for Peace (πρόγραμμα του ΝΑΤΟ). Συμμετείχε στη νατοϊκή επέμβαση στη Γιουγκοσλαβία το 1999. Στο Αφγανιστάν, επίσης, είχε συμμετάσχει με στρατεύματα την περίοδο 2002-2014. Από τότε μέχρι σήμερα, συνεχίζει να παραχωρεί το έδαφός της στα στρατεύματα του KFOR. Όλα αυτά υπάρχουν στην επίσημη ιστοσελίδα του ΝΑΤΟ.

Η ένταξη της γειτονικής χώρας στο ΝΑΤΟ είχε ήδη ξεκινήσει, πολλά χρόνια πριν τη σημερινή συμφωνία. Και αργά ή γρήγορα, με τον έναν ή τον άλλον τρόπο, θα ενταχθεί πλήρως και επίσημα στο ΝΑΤΟ με ή χωρίς τη συμφωνία της Ελλάδας. Έτσι, η απόρριψη της συμφωνίας των Πρεσπών λόγω «νατοϊκοποίησης» δεν είναι τίποτα άλλο παρά αριστερίστικες σαχλαμάρες πίσω από τις οποίες κρύβεται ο εθνικισμός.

Είναι δύσκολο να πει κάνεις αν η παρούσα συμφωνία θα βάλει οριστικό τέλος στο μακεδονικό ζήτημα. Είναι σίγουρα όμως ένα σημαντικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση. Για αυτόν τον λόγο κανένας αντιεθνικιστής δεν μπορεί να στέκεται εναντίον της συμφωνίας, όσο κριτικός κι αν θέλει να είναι απέναντί της. Και σίγουρα όχι λόγω ενός φθηνού αντιιμπεριαλισμού, σαν αυτόν με τον οποίο ο "κόκκινος φασίστας" Μιλόσεβιτς τάιζε την Αριστερά

παγκοσμίως…

7+1 Σημεία για τις Πρέσπες

Του Αλέξανδρου Σχισμένου

Η Τριχωνίδα είναι η μεγαλύτερη λίμνη της Ελλάδας γιατί οι Πρέσπες είναι διαχωρισμένες σε τρία κράτη. Αυτό το απλό δεδομένο με παραπέμπει στη Συμφωνία των Πρεσπών.

1. Τι είναι η Συμφωνία των Πρεσπών;

Είναι μία διπλωματική συνθήκη μεταξύ δύο κρατών που εξυπηρετεί επιπλέον συγκεκριμένους περιφερειακούς σχεδιασμούς διακρατικών οργανισμών, της Ε.Ε. και του ΝΑΤΟ. Ακριβώς γι’ αυτό είναι και μία συνθήκη που εξυπηρετεί και τα επιμέρους συμφέροντα των δύο κρατών και τα πολιτικά συμφέροντα των κυβερνήσεών τους. Η πρόσφατη παρέμβαση της Ρώσικης Ομοσπονδίας ενάντια στη Συμφωνία, που ήταν η πρώτη μεγάλη δύναμη που είχε αναγνωρίσει τη Δημοκρατία της Μακεδονίας το 1992 είναι σαφής. Αναγνωρίζει την επέκταση της σφαίρας επιρροής του ευρωατλαντικού σχηματισμού και ζητά να διεθνοποιήσει το ζήτημα ακριβώς επειδή αφορά και τη ρώσικη ζώνη επιρροής.

2. Λύνει η συμφωνία το “Μακεδονικό”;

Όχι βέβαια, αντιθέτως το χρησιμοποιεί ως εργαλείο διαπραγμάτευσης – εξάλλου το ίδιο το “Μακεδονικό” αποτελεί τεχνητό ζήτημα που κατασκευάστηκε από τους κρατικούς μηχανισμούς ως εργαλείο χειραγώγησης. Πώς να λυθεί διακρατικά ένα ζήτημα που προκύπτει ακριβώς από την εθνοκρατική θέσμιση των δύο χωρών και αποτελεί θεμέλια λίθο της νομιμοποίησης της εξουσίας τους;

3. Τι αποτυπώνει η Συμφωνία;

Αποτυπώνει τους συσχετισμούς ισχύος των κρατών της περιοχής, το ένα εκ των οποίων αναγκάστηκε να αλλάξει όνομα και σύνταγμα. Αποτυπώνει επίσης τα όρια μίας άτυπης διακρατικής σχέσης. Έρχεται η στιγμή που η σχέση θα πρέπει να γίνει ρητή, προκειμένου να γίνουν τυπικοί οι συσχετισμοί ισχύος που έτσι καθίστανται συσχετισμοί δικαιοδοσίας.

4. Αντιτίθεται στον δομικό εθνικισμό της περιοχής;

Όχι βέβαια, αντιθέτως τον χρησιμοποιεί ως θεμέλιο δικαιοδοσίας των δύο κρατών επί των πληθυσμών και ζητεί να τον επαναφέρει υπό τυπικό, δηλαδή κρατικό, έλεγχο. Γι' αυτό τονίστηκαν οι ιστοριολογικές αναφορές της Συμφωνίας – η Συμφωνία στηρίζεται στο θεμελιώδες εθνοκρατικό ιδεολόγημα ότι η Ιστορία και οι πολιτισμοί "ανήκουν" κληρονομικά σε κάποιο κρατικό μόρφωμα και ότι τα κράτη θα πρέπει να είναι προσδιορισμένα ως "εθνικά" ομοιογενή – αυτή είναι η βάση νομιμοποίησης του εθνοκράτους. Η ασάφεια του "εθνικού" προσδιορισμού εξάλλου επιτρέπει σε πατριωτικές και εθνικιστικές πολιτικές δυνάμεις να διεκδικούν ως "εθνικούς" διάφορους επικαλυπτόμενους προσδιορισμούς π.χ. Έλληνας και Μακεδόνας.

Η Συμφωνία αποτελεί ένδειξη της ισχύος των εκατέρωθεν εθνικισμών, καθώς το ίδιο το ζήτημα που υποτίθεται ότι επιλύεται de jure (διά του νόμου) είναι ένα αυθαίρετο ζήτημα που de facto (δια της πραγματικότητας) δεν θα είχε καν τεθεί. Ας θυμηθούμε ότι οι επαναστάσεις που προηγούνται των ιδρυτικών πράξεων των εκατέρωθεν κρατών και στις οποίες ιστορικά αναφέρονται, η επανάσταση του 1821 και η εξέγερση του Ίλιντεν, στον καιρό τους αποτέλεσαν κοινωνικές εξεγέρσεις που συνένωσαν πληθυσμούς διαφόρων γλωσσών και εθίμων. Γι' αυτό φυσικά δεν είναι επαρκείς δικαιολογήσεις της εθνικής ομοιογένειας η οποία παραπέμπεται σε μυθικά 'αποκαθαρμένα' παρελθόντα και διαστρεβλωμένες ιστορικές αφηγήσεις. Οι κυβερνήσεις των εκάστοτε κρατών δημιούργησαν το "Μακεδονικό" εκ των άνω, δεν προέκυψε από τις κοινωνικές διεργασίες των πληθυσμών που για αιώνες μοιράζονταν την περιοχή. Η de jure "επίλυσή" του συμβάλλει στη de facto αναπαραγωγή του.

5. Πότε ένας τοπικός γεωγραφικός προσδιορισμός γίνεται εθνικός;

Όταν υιοθετηθεί από μία άρχουσα ελίτ έτοιμη να συγκροτήσει έναν εκκοσμικευμένο, αποκλειστικό και ενιαίο γραφειοκρατικό και στρατιωτικό μηχανισμό εξουσίας και μόνο στον βαθμό που επιβάλλει μία ενιαία εκπαίδευση, μια ενιαία φορολόγηση και μία ενιαία διαχείριση της δημόσιας κοινωνικής ζωής. Για το εθνοκράτος της Βόρειας Μακεδονίας ο γεωγραφικός προσδιορισμός 'Μακεδονία' αποτελεί υπαρξιακό, σχεδόν, όρο νομιμοποίησης. Όμως και για το εθνοκράτος της Ελλάδας, η πλήρης ενσωμάτωση της φαντασιακής οντότητας της Μακεδονίας στο ενιαίο εθνικό αφήγημα, χωρίς φυσικά την, αδύνατη, ενσωμάτωση της αντίστοιχης γεωγραφικής περιοχής, αποτελεί κομβικό ζήτημα θωράκισης της νομιμοποίησής του.

Αυτό επέτυχε ο Τσίπρας με τη ρητή διακήρυξη ότι η αρχαία Μακεδονία έχει "ελληνική" ταμπέλα, που θα φαινόταν άσχετη σε μια συμφωνία που ρυθμίζει τις σχέσεις σύγχρονων κρατών, αν δεν λάβουμε υπόψιν ότι τα ίδια τα σύγχρονα κράτη θεμελιώνονται στην αυθαιρεσία της "ιστορικής κληρονομιάς". Ιδίως σε κράτη-προτεκτοράτα, όπως η Βόρεια Μακεδονία και η Ελλάδα, που ουσιαστικά συγκροτήθηκαν με έξωθεν αποφάσεις, παρά από την βία των τοπικών γεγονότων, η νομιμοποίηση παραπέμπεται στην ασάφεια του μακρινού παρελθόντος. Όμως είναι η Ελλάδα που, από θέση ισχύος, ζητεί να καπαρώσει δύο γεωγραφικούς προσδιορισμούς που δεν ταυτίζονται μα τέμνονται, ενώ η Βόρεια Μακεδονία δεν απαιτεί – δεν δύναται να απαιτήσει – αποκλειστικότητα.

6. Πότε μία διάλεκτος γίνεται γλώσσα;

Όταν αποκτά στρατό, σημειώνει ο Max Weinreich. Εξ ου και η "γλωσσολογική" διαμάχη, που, ενώ υποτίθεται ότι είναι "επιστημονικό ζήτημα", είναι πολιτικό. Η νεοελληνική ταυτότητα συγκροτήθηκε με γλωσσικά κριτήρια αποκλεισμού (που παραπέμπουν και στα θρησκευτικά κριτήρια, καθότι η ελληνική είναι η γλώσσα των Ευαγγελίων)· αντιθέτως για τους ομιλούντες τις γλώσσες της

μεγάλης σλαβικής γλωσσικής οικογένειας, το γλωσσολογικό δεν αποτελεί τόσο σημαντικό κριτήριο, δεν υπάρχει ζήτημα αποκλειστικότητας. Στην Ελλάδα το γλωσσικό ζήτημα, η διαμάχη μεταξύ καθαρεύουσας και δημοτικής, η διγλωσσία, βασανίζει την κοινωνική ζωή σχεδόν ως σήμερα. Δεν υπήρξε τέτοιο θέμα διγλωσσίας στις σλάβικες περιοχές –εκεί υπήρξε διαμάχη επιλογής αλφαβήτου (κυριλλικό ή λατινικό). Το παράδοξο με τους Έλληνες δεξιούς εθνικιστές είναι ότι ζητούν να μην αναγνωρίζεται μακεδονική γλώσσα, ενώ ούτε οι ίδιοι δεν γνωρίζουν κάποια μακεδονική διάλεκτο της ελληνικής γλώσσας. Αυτή την εθνικιστική ακρότητα την παραμερίζει η Συμφωνία των Πρεσπών, όπως κάθε κυβέρνηση θα έκανε, δεξιά ή αριστερή – αποδεικνύεται και από την πολιτική αναγνώρισης της γλώσσας των Καραμανλή και Αβέρωφ.

7. Ποια η διαφορά ιθαγένειας και εθνικότητας;

Η ιθαγένεια είναι μία τυπική απόδοση υπηκοότητας, ενώ η εθνικότητα είναι μια αφηρημένη απόδοση ταυτότητας. Η πρώτη αφορά λειτουργικές, τυπικές διοικητικές ταξινομήσεις, η δεύτερη αφορά την αυθαίρετη φαντασιακή βάση της νομιμοποίησής τους. Η ιθαγένεια απαντά στο ερώτημα σε ποια κρατική δικαιοδοσία υπάγεται το άτομο, η εθνικότητα απαντά στο ερώτημα σε ποια φαντασιακή κοινότητα ανήκει το άτομο. Όπως δείχνουν οι πρόσφυγες, απαγορεύεται κάποιος άνθρωπος να μην έχει ιθαγένεια και εθνικότητα και ας μην ταυτίζονται αναγκαία. Και οι δύο αποτελούν άνωθεν επιβαλλόμενες ταυτότητες, καθορισμούς απόδοσης ατομικής ευθύνης σύμφωνα με τις επιταγές της θεσμισμένης εξουσίας. Και οι δύο προϋποθέτουν μια ενιαία κρατική εξουσία, εξουσία διαχωρισμένη από την κοινωνία, καθώς και μία αποκλειστική πολιτική κυριαρχία ικανή να διαχωρίζει και να ταυτοποιεί τα κοινωνικά σύνολα που βρίσκονται στην επικράτειά της.

Η δικαιοδοσία του εθνοκράτους είναι εξουσία ταξινόμησης και διαχωρισμού, ενώ οι πολιτικοί μηχανισμοί της κυριαρχίας του στηρίζονται στους διαχωρισμούς και ταξινομήσεις που η ισχύς του παράγει. Και κάθε φορά η βία που απαιτείται προκειμένου

αυτή η εξουσία και αυτοί οι διαχωρισμοί να εδραιωθούν ως ‘νόμιμοι’ υπερβαίνει κατά πολύ τις τυπικές δικαιοδοσίες των κρατικών διοικήσεων, τόσο προς τους εξωτερικούς συσχετισμούς (έτσι, στις διμερείς αποφάσεις της Ελλάδας και της Βόρειας Μακεδονίας ανακατεύονται οι περιφερειακές υπερδυνάμεις) όσο και προς τους εσωτερικούς (έτσι μεγάλα τμήματα του πληθυσμού βαφτίζονται ‘εσωτερικοί εχθροί’ και διώκονται). Η εθνοκρατική βία υπερβαίνει τη βία άλλων πολιτικών σχηματισμών γιατί είναι πάντοτε πλεοναστική.

Ο Ηλίας Πετρόπουλος σημειώνει πως “αγνοούμε ποιο ακριβώς ειδικό γνώρισμα (π.χ. η γλώσσα ή η θρησκεία) καθορίζει την εθνικότητα ενός ανθρώπου”[1] – προφανώς γιατί δεν υπάρχει τέτοιο ειδικό γνώρισμα καθώς η εθνικότητα αποτελεί ασαφή και αυθαίρετο προσδιορισμό. Καθώς παραδέχεται ο Πετρόπουλος: “Προσωπικώς, δεν ξέρω τι σκατά σημαίνει η φασιστική φόρμουλα ‘έλληνας’”. Ξέρει όμως, ότι είναι φασιστική· από τη στιγμή που κατέληξε να αποτελεί ‘εθνικό’ προσδιορισμό, ταυτότητα που παραπέμπει άμεσα στη δικαιοδοσία του εθνοκράτους που έχει την εξουσία να την αποδίδει.

+1. Συμφέρει το ελληνικό κράτος η Συμφωνία;

Σαφώς, από τη στιγμή που η πολιτική εξουσία του κράτους αυτού βασίζεται σε μία ενιαία εθνική αφήγηση, σε μία συνοριακά ρυθμισμένη επικράτεια δικαιοδοσίας καθώς και σε ένα πλέγμα εξαρτήσεων από διακρατικούς οργανισμούς και διεθνή συμφέροντα. Τόσο η συνοχή της κυρίαρχης εθνικής αφήγησης όσο και η θέση του νεοελληνικού κράτους μέσα στο δίκτυο των τοπικών και περιφερειακών συσχετισμών επιβάλλουν την τυπική αναγνώριση μιας άτυπης σχέσης. Η δυναμική του ασταθούς παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος επιβάλλει την τυπική, και όχι άτυπη και ημιεπίσημη, όπως συνέβαινε ως τώρα, ροή κεφαλαίων.

Ο εθνικιστικός παροξυσμός που ζητάει τη διάλυση της συμφωνίας και την αποκλειστικότητα του όρου “Μακεδονία” είναι τόσο τυφλός, αυτοκαταστροφικός, και απλώς αδιέξοδος, που δεν θα έπρεπε καν να υπάρχει στη δημόσια συζήτηση· κι όμως, ενυπάρχει

υπόρρητα στο ίδιο το ζήτημα, αποτελεί προϋπόθεση της ύπαρξης της διαμάχης, αποτελεί τη μοναδική πηγή της διαμάχης· αποτελεί επίσης υπόρρητη προϋπόθεση του εθνοκράτους – το οποίο βρίσκεται αντιμέτωπο με τα παράδοξά του, εγγενώς εσωστρεφές, αναγκαία εξωστρεφές, μεταξύ μίας θανάσιμης κλειστότητας και μίας ασαφούς ανοιχτότητας, στην εποχή του τέλους της εθνικής πολιτικής. Ασφαλώς μία πολιτική ανοιχτών συνόρων είναι καλύτερη από μία τυφλή πολιτική κλειστών συνόρων, ανεδαφική, αλλοπρόσαλλη και κατασταλτική – όμως τα ίδια τα σύνορα είναι το ουσιαστικό πολιτικό ζήτημα, που συνδέεται άμεσα με το ζήτημα της εξουσίας, το διακύβευμα μιας πραγματικής δημοκρατικής κοινωνικής πολιτικής, που ασφαλώς αντιμάχεται και υπερβαίνει τόσο το εθνικό όσο και το κρατικό.

Η Συμφωνία των Πρεσπών δεν ζητεί να επιλύσει ή να υπερβεί την εθνικιστική απαίτηση, απλώς να την ελέγξει με τυπικούς όρους. Η Βόρεια Μακεδονία αποτελεί εγγύηση ότι η πλειονότητα της γεωγραφικής περιοχής της Μακεδονίας θα βρίσκεται υπό τη δικαιοδοσία του νεοελληνικού κράτους καθώς και διαβεβαίωση ότι το νεοελληνικό κράτος θα κατέχει, εν είδη κληρονομιάς, την αποκλειστική κυριότητα της αρχαίας ιστορίας της όλης περιοχής. Είναι ένδειξη της φτήνιας και της ρηχότητας της επίσημης πολιτικής συζήτησης το γεγονός ότι τόσο οι αντιπολιτευόμενοι εθνικιστές όσο και οι κυβερνώντες “διεθνιστές” (πόσο “διεθνιστική” μπορεί να είναι η κυβέρνηση οποιουδήποτε σύγχρονου κράτους;) εκατέρωθεν τσακώνονται πάνω στο κείμενο της Συμφωνίας των Πρεσπών, χωρίς να καταλαβαίνουν ότι η ίδια η διαμάχη υποσκάπτει αμφότερες τις θέσεις τους, αφενός γιατί αποδεικνύει ότι το “εθνικό” είναι το αυθαίρετο, προσδιορισμός δίχως ουσία, δηλαδή ανεδαφικό πεδίο προς ατέρμονη διαμάχη, αφετέρου γιατί δείχνει ότι το πλαίσιο της διακρατικής συνεργασίας συγκροτείται με αποκλειστικά εθνικούς όρους, όρους που υποτίθεται ότι υπερβαίνει.

---

[1] Η. Πετρόπουλος, «Αρβανίτες και αλβανοί», στον τόμο Ο Κουραδοκόφτης, εκδ. Νεφέλη.

Δεν είσαι Πατριώτης. Δεν είσαι ‘Ελληνας. Είσαι Φασίστας!

Από μία φοιτήτρια

Τις τελευταίες μέρες εμφανίστηκε ένα, πρωτοφανές ίσως για τα εκπαιδευτικά δεδομένα -σε περίοδο δημοκρατίας-, περιστατικό. Καθηγητής βρέθηκε στο στόχαστρο εθνικιστών, οι οποίοι διέσυραν το όνομά του δημόσια, για την αντίθετη άποψη που εξέφρασε όσον αφορά τις καταλήψεις στα σχολεία για το μακεδονικό, καθώς επίσης παρακινόυσαν και σε άσκηση βίας απέναντι του! Μάλιστα το ζήτημα δεν σταμάτησε εκεί. Ο εν λόγω καθηγητής βρέθηκε και στο στόχαστρο υπόδικου μέλους της γνωστής εγκληματικής-νεοναζιστικής οργάνωσης Χρυσής Αυγής, Ηλία Παναγιώταρου, ο οποίος αναδημοσίευσε τα στοιχεία του καθηγητή σε προσωπικό του λογαριασμό στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Οι διαστάσεις που έχει πάρει το συγκεκριμένο θέμα όμως είναι τρομακτικές και τρομάζουν όχι μόνο τους άμεσα αλλά και τους έμμεσα επηρεαζόμενους.

Το σχολείο, από την ίδρυση του έως και σήμερα, αποτελούσε τον καθρέφτη-μικρόκοσμο της κοινωνίας. Σε ένα ιδανικό σχολείο, τα παιδιά μαθαίνουν να συνεργάζονται, να σέβονται τη διαφορετικότητα των συμμαθητών τους, μαθαίνουν για τα δικαιώματά τους στην ελεύθερη έκφραση, στη μόρφωση και στο ειρηνικό περιβάλλον… Τι γίνεται όμως όταν βλέπουν όλα αυτά, τα οποία με ζήλο τους δίδασκαν όλα αυτά τα χρόνια οι δάσκαλοι-ες και οι καθηγήτριες-τες τους, να γκρεμίζονται σαν πύργοι από τραπουλόχαρτα; Τι γίνεται όταν τους αφαιρούν κάθε δικαίωμα στην ελεύθερη έκφραση και τους στερούν το δικαίωμα στη μόρφωση αντιδημοκρατικά και φασιστικά για θέματα τα οποία ουδεμία

σχέση έχουν με τον εκπαιδευτικό χώρο;

Όλα όμως ξεκινούν από το σπίτι. Από τη μία, γονείς με δεξιόφρονες και εθνικιστικές πολιτικές απόψεις εισβάλλουν σε σχολεία με τη φυσική τους παρουσία ή δασκαλεύοντας τα βλαστάρια τους, αναπαράγοντας έτσι τις τοξικές αυτές αντιλήψεις, συνδράμουν την προσπάθεια να τίθενται υπό κατάληψη τα σχολεία με αίτημα «το ξεπούλημα της Μακεδονίας από τη Δημοκρατία». Προσπαθώντας με νύχια και με δόντια να πρωτοστατήσουν, ως άλλοι Τσε, σε μία επανάσταση με τους εαυτούς τους, μοχθώντας να καταφέρουν αυτά που δεν κατάφεραν νέοι και να αποχωριστούν με κάποιον τρόπο κι αυτοί τα απωθημένα τους.

Από την άλλη, καθηγήτριες-τές μαζί με διευθύντριες-ντές να φάσκουν και να αντιφάσκουν καθώς «αγκαλιάζουν» την κατάληψη και θεωρούν δίκαιους τους αγώνες των μαθητών για αυτό το εθνικό ζήτημα, ενώ μέχρι πρότινος απειλούσαν με αστυνομική παρέμβαση και στέρηση εκδρομών σε προηγούμενες καταλήψεις, ορμώμενοι από τις ελλείψεις (είτε υλών, είτε εκπαιδευτικού προσωπικού) που αντιμετώπιζε το εκάστοτε σχολείο. Άφησαν στην άκρη τον ρόλο του εξουσιαστή-εχθρού απέναντι στους, ιεραρχικά, κατώτερους μαθητές και πλέον ανέλαβαν τον ρόλο του οδηγητή-συμμάχου τους.

Επιπλέον, οι μαθητές-πιόνια αφενός βρίσκουν ευκαιρία να «επαναστατήσουν» και να ξεσπάσουν την οργή που τους κυριεύει λόγω εφηβείας με έναν -αποδεκτό από τους γονείς και την κοινωνία- τρόπο, για να μπορέσουν στο μέλλον να καυχηθούν για τους προσωπικούς αγώνες που έδωσαν από το δικό τους μετερίζι. Αφετέρου αρπάζουν τη δυνατότητα να χαθεί μάθημα από τα μαλλιά, κλείνοντας και καθιστώντας το ίδιο το σχολείο μη λειτουργικό, με μη δημοκρατικές διαδικασίες. Σε κάθε περίπτωση οι προθέσεις τους παύουν να είναι αθώες και οι μαθητές παύουν να θεωρούνται «παιδιά».

Τέλος, είναι αναπόφευκτη η αναφορά σε μαθήτριες-τές, καθηγήτριες-τές και γονείς που διαφωνούν αλλά μένουν άπραγοι.

Μεγαλωμένοι στην αδράνεια και συνηθισμένοι από αυτήν. Ίσως είναι και αυτοί που μέχρι χθες ήταν προετοιμασμένοι για μάχη, αλλά μόλις είδαν πως σήμερα σοβάρεψε η κατάσταση αποφάσισαν να τρέξουν στη «ζώνη ασφαλείας» τους. Αυτοί οι οποίοι προτιμούν τη σιωπή ώστε να «έχουν το κεφάλι τους ήσυχο», που κοιτάνε την δουλειά τους, εθελοτυφλούν και δεν θέλουν να πάρουν μέρος, ως κλασσικοί νοικοκυραίοι, ξεχνώντας ότι σιωπή σημαίνει συνενοχή.

Με αποτέλεσμα, όλοι αυτοί οι παράγοντες να συνεισφέρουν στη δημιουργία ενός ασθενικού σχολείου και κατ' επέκταση ενός ασθενικού, αμόρφωτου λαού, αδύναμου να ανταπεξέλθει σε οποιαδήποτε εξέλιξη. Έχοντας ως πρότυπο κοινωνίας ακριβώς αυτό το παράδειγμά, όπου η αντίθεση-ανυποταξία τιμωρείται και κινδυνεύει από κάθε άποψη, το μόνο μέλλον που προβλέπεται για αυτό τον τόπο είναι η μαζική παραγωγή όμοιων βολεμένων, άβουλων και σιωπηλών όντων.

Έτοιμοι, λοιπόν, οι προαναφερθείς (γονείς, μαθητές, διευθυντές, καθηγητές) να βγουν στους δρόμους για να διεκδικήσουν την ελληνικότητα του τόπου τους πατώντας -κυριολεκτικά- επι πτωμάτων και βγάζοντας από τη μέση κάθε εμπόδιο, λησμονώντας όμως ότι απέναντί τους, ως εμπόδια, πάντα θα βρίσκουν εμάς.

Για κάθε καθηγητή που απειλείται από την κοινωνία για τις αντισυστημικές του απόψεις. Για κάθε μαθητή που η φωνή του καλύπτεται από τις αλαλάζουσες βοές τραμπούκων.

Εν κατακλείδι, καταγγέλλω κάθε ενεργητική και παθητική στήριξη εθνικιστικών καταλήψεων από καθηγητές-τριες, διευθύντριες-ντές, γονείς και μαθήτριες-τές!

Θέλουμε ελεύθερα εκπαιδευτικά ιδρύματα και ΚΑΝΕΝΑΝ-ΚΑΜΙΑ ανυπότακτο-η διδάσκοντα-διδάσκουσα ή μαθητή-τρια στο στόχαστρό τους!

ΔΕΝ ΘΕΛΟΥΜΕ ΝΑ ΘΡΗΝΗΣΟΥΜΕ ΑΛΛΑ ΘΥΜΑΤΑ!

ΔΕΝ ΧΩΡΑΕΙ Ο ΦΑΣΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ!

Η Γεωιδεολογία των Καταφρονεμένων

Του Νώντα Σκυφτούλη

…Και το νήμα του νέου χωρισμού

Αναλαμβάνοντας τη διαχείριση του ελληνικού καπιταλισμού, ο Σύριζα άφησε στη χωρικότητα του πεδίου της Αριστεράς ό,τι ήδη προϋπήρχε αλλά και ένα εξίσου γνωστό μικρό πολιτικό υποκείμενο που απέβαλε από τα σπλάχνα της κυβερνησιμότητας του.

Το κενό στον χώρο της ιδεολογίας της Αριστεράς, που η απόδραση του Σύριζα θα άφηνε, ήταν όχι μόνο υπερπλήρες αλλά ξεχείλιζε από την πολυδιατυπωμένη και θεσμισμένη αφηγηματική πληθώρα.

Η πανσημία που χαρακτηρίζει τη μεθοδολογία του συγκεκριμένου χώρου δεν κατόρθωσε να αρθρώσει ούτε μία νέα σημασιολογική κριτική σε ένα πρωτόγνωρο συμβάν που ήταν η ανάληψη της κυβέρνησης από την Αριστερά και η κατάληψη των υπουργικών θώκων από πρώην και νυν συντρόφους. Η νέα, πλέον, αριστερή ανάλυση και αντίληψη απέναντι στο κράτος, στον καπιταλισμό, στην κυρίαρχη θέσμιση, είναι τελικά η πολιτική άποψη του Σύριζα, ο οποίος μπορεί να νομιμοποιείται κοινωνικά αλλά και να αυτοαναιρείται ρητά. Αντιθέτως, η άλλη εναπομείνασα αριστερή αφηγηματική πληθώρα δεν είναι νέα αλλά παραδοσιακή, της οποίας η διαρκής επανάληψη την οδηγεί και αυτήν στην αυτοαναίρεση των θεσφάτων τα οποία χρησιμοποιεί ως αφετηρία.

Μέσα από αυτή την πληθώρα των κριτικών του αριστερού χώρου, αποκαλύπτεται διαμέσου του λόγου, όχι η πολλαπλότητα και η πολυμορφία, αλλά η μονοσήμαντη αφαίρεση που καθόρισε και καθορίζει την ελληνική Αριστερά. Είναι αυτή η αφαίρεση που πληρώνει τα κενά και τα κάνει να ξεχειλίζουν. Είναι το

ιστορικό φαντασιακό του χώρου της Αριστεράς, στο οποίο κανένα νέο στοχαστικό δεν προστέθηκε τα τελευταία 50 χρόνια. Παρήχθησαν μόνο κάποιες σημασιολογικές αναδιαρθρώσεις, αναγκαστικά για λόγους συγχρονισμού με τον ευρύτερο αισθητό κόσμο. Αυτές τις αναδιαρθρώσεις ενσωμάτωσε ο Σύριζα για να επιφέρει το τελικό πλήγμα σε ό,τι νέο για το χωρικό πεδίο της Αριστεράς.

Στο εγγενές έλλειμμα της ιδεολογίας της ελληνικής Αριστεράς οφείλεται τόσο η αδυναμία ανάδυσης ενός νέου πολιτικού λόγου έπειτα από μια κρίση, μια διάσπαση, μια ήττα, μια νίκη, όσο και η κοινότοπη επαναληψιμότητα κριτικής άποψης για τα όποια πολιτικά συμβάντα. Αυτή η μανιέρα έρχεται πληθωριστικά να καλύψει το κενό που δημιουργείται και τελικά το αφήνει ουσιαστικά περισσότερο κενό, διότι με κοινοτοπίες και κενολογίες δεν γεμίζει ούτε πληρούται κανένα κενό.

Τι ήταν και τι είναι η ελληνική Αριστερά

Η ελληνική Αριστερά στο σύνολό της δεν υπήρξε κομμουνιστική. Ο Κομμουνισμός για το σύνολο του χώρου της ιδεολογίας της Αριστεράς ήταν μια μελλοντολογική, πολύ μακρινή αφαίρεση, η οποία εκτοπιζόταν από ένα δαιδαλώδες σύστημα μεταβατικών αφαιρέσεων και οι οποίες απορροφούσαν όλη τη φαιά ουσία του αριστερού αφηγήματος. Ο κομμουνισμός αποτελεί ένα τόσο μεγάλο πρόσχημα, που αφήνεται να αναδυθεί μέσα από την παρακμή της κατώτερής του αφαίρεσης – τον Σοσιαλισμό. Για αυτόν τον συλλογισμό είναι αλήθεια πως δεν φταίνε οι Έλληνες Αριστεροί αλλά είναι σίγουρο ότι είναι οι μόνοι στην Ευρώπη που ήθελαν να τον ακούσουν και να πλειοδοτήσουν σε αυτόν. Φυσικό επόμενο αποτελεί, λοιπόν, η έλλειψη κομμουνιστικής κουλτούρας και φυσικά αντίστοιχου σχεδίου.

Η ελληνική Αριστερά δεν υπήρξε ποτέ αντικαπιταλιστική. Ο αντικαπιταλισμός παρουσιάστηκε μέσα από ένα σύνολο μεταβατικών «αντικαπιταλιστικών» τακτικών, οι οποίες παρέπεμπαν εντέλει στην κατάληψη της εξουσίας και οι οποίες θα εφάρμοζαν, τελικά, τον κρατικό καπιταλισμό, αφού κάτι άλλο δεν υπήρχε στα υπόψιν.

Η παντελής απουσία σοσιαλιστικού σχεδίου αντικαθίσταται από την κρατικοποίηση των μέσων παραγωγής, τη μεγαλύτερη δηλαδή απόδειξη εφαρμογής κρατικού καπιταλισμού.

Η λαϊκή δημοκρατία, το αντιιμπεριαλιστικό στάδιο, ο εθνικοαπελευθερωτικός χαρακτήρας, και οι διάφορες μορφές και ονοματοδοσίες παρείχαν στην επερχόμενη σταδιακή «επανάσταση», κατά τη διάρκεια της μεταπολίτευσης, και τον αντίστοιχο χαρακτήρα, αθωώνοντας ταυτόχρονα την πολιτική και οικονομική δομή του ελληνικού καπιταλισμού απέναντι στους «ξένους δυνάστες», στους «ιμπεριαλιστές» και στα «ξένα συμφέροντα».

Η **επανάσταση,** ως ρήξη με το υπάρχον, είχε αποδράσει από το φαντασιακό της Αριστεράς όπως και η Αριστερά από αυτό. Το κενό αυτό κάλυψαν άλλα φαντασιακά, είτε **εθνικά** είτε **αντιιμπεριαλιστικά**, τα οποία αντικατέστησαν τις οπτικές με τις οποίες φαίνεται ο κόσμος αλλά και τα διάφορα πολιτικά και κοινωνικά πράττειν.

Σε αυτή την κατεύθυνση, και όπως συμβαίνει σε κάθε ιδεολογικοποιημένη πολιτική, παρουσιάστηκε μία διττή γλώσσα, μία του αισθητού κόσμου και μία του υπεραισθητού. Και ενώ στην αρχή φαινόταν ορθολογική αυτή η διττή αμφισημία, μόλις έπεσε τελείως και η χωρικότητα του υπαρκτού, μετετράπη ο σοσιαλισμός και ο κομμουνισμός σε ρώσικη σαλάτα και έμειναν οι υπόλοιπες αφαιρέσεις (αντιιμπεριαλιστικές, κ.λπ.) αποσπασματικές, ορφανές αλλά και απονεκρωμένες από το κομμουνιστικό περιεχόμενο των φορέων τους. Όλα αυτά βρίσκονται πλέον στριμωγμένα στον χώρο της άκρας Αριστεράς, λες και ήθελε κάποιος να τα εναποθέσει εκεί και να φύγει από τον χώρο.

Το αποτέλεσμα, το οποίο βλέπουμε δια γυμνού οφθαλμού στην εναπομείνασα Αριστερά, είναι ότι εξαντλεί την κριτική της σε δύο επίπεδα, τα οποία δεν ανήκουν με φυσικό τρόπο στην Αριστερά. Ανήκουν στην Εθνοκρατική Δεξιά, η οποία, παρ' όλη την εις βάρος της ιστορικότητα, επαναοικειοποίησε την ηγεμονία της σε αυτά τα τρόπαια της ελληνικής Αριστεράς, η οποία τα διακινούσε εισπράττοντας γόητρο και οίκτο μαζί. Με αυτόν τον

τρόπο, στην τελευταία απέμεινε το ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΟ, η κριτική στην πολιτική με όρους ΠΡΟΔΟΣΙΑΣ.

Το ΚΚΕ δικαιωματικά, η μήτρα του αντιιμπεριαλισμού

Η κυρίαρχη μήτρα ιδεολογικής παραγωγής στον χώρο των πολυτασικών αριστερών ρευμάτων είναι δίχως αμφιβολία το ΚΚΕ. Με βάση το κόμμα αυτό, και σε σχέση σύνθεσης ή αντίθεσης, παράγονται οι νοητικές δομές της αριστερής ιδεολογίας και το «σκεπτικό» για τον αισθητό κόσμο, τον εγχώριο και τον διεθνή. Το ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΟ για το ΚΚΕ είναι μια νοητική δομή με ενδογενή αλλά και εξωγενή αίτια.

Το πρώτο, διότι το κόμμα αυτό αντικατέστησε νωρίς την *επανάσταση,* ως φαντασιακό πρόταγμα, με το λαϊκοδημοκρατικό ή λαϊκομετωπικό και πέρασε την οπτική του μέσα από τα συμφέροντα της λαϊκομετωπικής συμμαχίας σε εγχώριο και διεθνές επίπεδο. Ήρθε και η δεκαετία του ’40, όχι μόνο για να επισφραγίσει αυτή την προοπτική αλλά και για να την επιβραβεύσει. Έκτοτε, ο εθνοκρατισμός, ο αντιιμπεριαλισμός με μικρές ή μεγάλες εντάσεις, είναι η βάση της ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.

Η τελευταία ενδυναμώθηκε από τον δεύτερο, τον εξωγενή παράγοντα, που είναι ο καθορισμός του κόμματος αυτού από την εξωτερική πολιτική της Ρωσίας (Σ.Ε.), του πάλαι ποτέ κρατικού καπιταλισμού. Ενώ, δηλαδή, στα καθεστώτα με κυρίαρχη ιδεολογία τον μαρξισμό-λενινισμό, η γεωιδεολογία έπαιζε τον ρόλο της υπεράσπισης και διεύρυνσης των κρατικών τους συμφερόντων, για τα αδελφά κόμματα και τις ομαδοποιήσεις στον υπόλοιπο κόσμο ανάγονταν σε ιδεολογία και πολιτική παρέμβαση που έφτανε στα όρια ενός ιδιότυπου σουρεαλισμού.

Η κινέζικη *θεωρία των τριών κόσμων* (α΄ κόσμος: οι δύο υπερδυνάμεις, β΄ κόσμος: ο αναπτυγμένος καπιταλισμός, γ΄ κόσμος: οι υπανάπτυκτες χώρες), η οποία δικαιολογούσε τις οικονομικές και διπλωματικές σχέσεις της μαοϊκής Κίνας με διάφορες δικτατορίες (Χιλής, κ.λπ.), εξελίχθηκε στην Ελλάδα ως μία στρατηγική για τα διάφορα αριστερίστικα ΜΛ κομμάτια και ως

πολιτική πρόταση στις ντόπιες άρχουσες ελίτ. Και αυτό δεν ήταν ένας απλός αντιιμπεριαλισμός αλλά αποτελούσε την αθωωτική και νομιμοποιητική φόρμα των σχέσεων κυριαρχίας του υπάρχοντος.

Είχε δίκιο το ΚΚΕ όταν θεωρούσε τους Έλληνες αριστεριστές, δεξιούς οπορτουνιστές ως προς αυτό, διότι έφτασαν να υποστηρίζουν και αντιδραστικά εθνικο-κινήματα στον τρίτο κόσμο. Η άκρα Αριστερά, επομένως, δεν αντλεί τον αντιιμπεριαλισμό της από τις παραδόσεις του ΕΑΜ αλλά τον ενισχύει και με δικά της όπλα, μετατρέποντάς τον σε μια **φευγάτη γεωπολιτική καρικατούρα** (12 μίλια στο Αιγαίο). Με αυτές τις παραδόσεις να κυριαρχούν, δεν ξέφυγαν ποτέ, όσο και αν τις στρογγύλεψαν, και ποτέ δεν έγιναν ούτε αντικαπιταλιστές ούτε βεβαίως και κομμουνιστές, όποια έννοια και να δώσουμε σε αυτούς τους όρους. Παρ' όλα αυτά, τις χρησιμοποιούν για να υποβηλώσουν όλα τα παραπάνω.

Η συγκρότηση σε ένα λαϊκίστικο αφήγημα, ακόμη κι αν είναι κάτι απολύτως εθνικιστικό, είναι πλέον αυτοσκοπός και θα το υιοθετήσουν αρκεί να υπάρχει ελπίδα ότι θα τροφοδοτηθούν από κόσμο. Γιατί άλλη ελπίδα δεν υπάρχει…

…και από τον αντιιμπεριαλισμό στον εθνικισμό

Η Αριστερά για το Μακεδονικό, τη Μέση ανατολή και την ΕΕ έχει μια εθνοκεντρική οπτική. Μόνο που σήμερα αυτή η αντιιμπεριαλιστική εθνοκεντρική πολιτική αποτελεί κυρίαρχη ιδεολογία και καθολική για τη μικρομεσαία, τουλάχιστον, τάξη αλλά και για τις κυρίαρχες θεσμίσεις (Παιδεία, Δικαιοσύνη, Εκκλησία) με συνέπεια την αμηχανία των διαχωριστικών γραμμών που προκύπτει. Ο *θύτης και το θύμα αγκαλιά*, ο Σκαλούμπακας με τον Θεοδωράκη, ο Αριστεριστής τάδε με τον χρυσαυγίτη. Αν τα διάβαζε αυτά κάποιος σε έναν άλλον χρόνο θα τα θεωρούσε συκοφαντίες σταλινικού τύπου. **Να όμως που τα είδαμε με τα μάτια μας γιατί ήμασταν απέναντί τους στις 4 Φλεβάρη.**

Τον τόνο και τον χαρακτήρα σε αυτή την τελευταία γεωιδεολογική εξέλιξη της Αριστεράς τον έδωσαν ασφαλώς ο Συνασπισμός το '89

και ο Σύριζα, συμπορευόμενος με την ακροδεξιά ΑΝΕΛ το 2015. Και σε αυτούς τον παρέδωσαν οι κυρίαρχες αξίες του Ελληνικού Βαλκανικού εθνοκρατισμού. **Τέλος, λοιπόν, οι διαχωριστικές γραμμές Δεξιάς -Αριστεράς.** Το μόνο βέβαιο είναι το νέο νήμα των διαχωριστικών γραμμών, που βρίσκεται ήδη στο προσκήνιο, ανατρέποντας τις χωριστικές αχνοκεριές του παρελθόντος διαχωρισμού.

Συμβαίνουν όμως και εις τας Αναρχίας

Υπάρχουν καθολικά φαινόμενα που εσωτερικεύονται από όλους, γι' αυτό και τα λέμε καθολικά. Στην προκειμένη περίπτωση, όμως, η εμφάνιση του χώρου της Αναρχίας και του Αντιεξουσιαστικού εν γένει ρεύματος κριτικής, ανέδειξε μια πολιτική και ένα φαντασιακό πέρα και ενάντια σε αυτή την ιδεολογία και πολιτική της Αριστεράς (του ΠΑΣΟΚ συμπεριλαμβανομένου) και από αυτό το πλαίσιο αντλούσε τη δυναμική του. Η κριτική στον αντιιμπεριαλισμό, στο εθνικοανεξαρτησιακό και σε όλον τον πολιτισμό που τα πλαισίωνε, ήταν δίχως αμφιβολία ο πιο βαθύς διαχωρισμός απέναντι στα επαναστατικά προτάγματα που προέβαλλε ο αντιεξουσιαστικός διαφωτισμός.

Παρά την άτακτη φαινομενική υποχώρηση της αριστερής αντιιμπεριαλιστικότητας, ομάδες από τον αναρχικό χώρο φρόντισαν να την καλύψουν και ενισχύσουν, μηχανιστικά είναι η αλήθεια, με ένα είδος **αναρχικού αντιιμπεριαλισμού**. Αυτό έγινε για δύο λόγους που είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε. Η βαθμιαία έξοδος των αναρχικών ομαδοποιήσεων από το σύνολο του αναρχικού προτάγματος και η αντικατάστασή του με ιδεοληψίες και στάσεις προσωρινού και ευκαιριακού χαρακτήρα είναι ο πρώτος λόγος. Δεύτερον, η προσφυγή στα αντιιμπεριαλιστικα μαρξιστικά-λενινιστικά αφηγήματα, λόγω πολιτικής και αναλυτικής ανεπάρκειας.

Αλλά το σημαντικότερο είναι που όλα αυτά γίνονται αποδεκτά και από ένα υποκείμενο το οποίο έχει παραδοθεί σε αυτές τις ανακουφιστικές και παρηγορητικές ψευτοπολιτικές. Ναι μεν δεν υπάρχει κίνδυνος διεύρυνσης, ούτε δυνατότητα εμφάνισης ενός

αναρχικού Κιμ, αλλά υπάρχει κίνδυνος γελοιοποίησης της, καταναλωμένης με περίσσεια βουλιμία, λέξης “Αναρχία”. Η χωρίς φειδώ χρησιμοποίηση του όρου, λόγω της γοητείας που προκαλεί αλλά και του κόσμου που συσπειρώνει λόγω ταυτότητας –διότι σε άλλη περίπτωση θα ήταν πιο υποδεέστερο το μπαγκράουντ αυτό και από μια ομάδα μ-λ – κατατρώει σαν σαράκι αυτό το υψηλό ιδεώδες.

Όπως και να έχουν τα πράγματα, είναι αναγκαίο να επαναδιατυπώσουμε τα αντιεξουσιαστικά προτάγματα και όχι μόνο γι’ αυτόν τον λόγο, ο οποίος ούτως ή άλλως ανήκει στο δίπολο **επανάσταση ή εθνικισμός, αντιιμπεριαλισμός**. Αλλά υπάρχουν πολλοί πιο σημαντικοί και σύγχρονοι λόγοι.

Η συγκεντροποίηση του σύγχρονου κράτους επιβάλλει μια κυβερνησιμότητα και διαχειρισιμότητα έλεγχου και επιτήρησης, αποστεωμένης από κάθε πολιτικό και νοηματικό περιεχόμενο. Πέρα από τις σχέσεις κυριαρχίας, τεχνολογίας και οικονομίας, η αντιεξουσιαστική κριτική είναι πιο επίκαιρη από ποτέ και αυτό είναι πλέον καθολικά αποδεκτό.

Γνωρίζοντας ότι η εξουσία και το Κράτος είναι η βάση και η δυνατότητα της καταπίεσης, των ανισοτήτων του καπιταλισμού, του ιμπεριαλισμού αλλά και της θανατοπολιτικής του Άουσβιτς, θα διευρύνουμε την αντιεξουσιαστική κριτική σήμερα σε όλα τα σημεία. Ο Οργουελικός εφιάλτης της επιτήρησης και του ελέγχου, της εκμετάλλευσης και του χρηματοπιστωτικού ολοκληρωτισμού δεν παίρνει εναλλακτική διαχείριση. Η κατάργηση των σχέσεων κυριαρχίας περνά μέσα από την κατάργηση του κράτους, με προοπτική την κοινωνική οργάνωση της αυτονομίας, της αντιεξουσίας, της άμεσης δημοκρατίας.

---

* Το παρόν κείμενο δημοσιεύεται στο τεύχος της Βαβυλωνίας #20.

Τι ψυχή έχει ένα όνομα;

Κώστας Σαββόπουλος

Από τότε που ξεκίνησαν τα συλλαλητήρια για την ονομασία της Μακεδονίας φαίνεται πως στην πόλη της θεσσαλονίκης ξύπνησαν από έναν βαθύ λήθαργο ακροδεξιοί, φασίστες και νεοναζί, όπου πλέον τους τελευταίους 4+ μήνες έχουν συσπειρωθεί όλοι μαζί και διεκδικούν ή μάλλον επιβάλλουν στον δημόσιο χώρο και λόγο το εθνικιστικό τους δηλητήριο. Μόλις προχτές στις 24 Ιουλίου, πραγματοποιήθηκε μια ακόμη φασιστική επίθεση στον κατάλογο των «παρεμβάσεων» και εμφανίσεων του νέου ακροδεξιού υποκειμένου της θεσσαλονίκης.

Ξεκινώντας από τον εμπρησμό της κατάληψης Λιμπερτάτια, την επίθεση στον ελεύθερο κοινωνικό χώρο Σχολείο και την επίθεση στην αντι-εθνικιστική συγκέντρωση της Καμάρας τον Φλεβάρη, την επίθεση στην αυτοοργανωμένη αθλητική ομάδα Προοδευτική Τούμπας τις επόμενες μέρες, την επίθεση στον Μπουτάρη, την επίθεση σε άτομα που συμμετείχαν στο Pride, τις επιθέσεις σε μετανάστες στη Ροτόντα αλλά και άλλη μια επίθεση στον ελεύθερο κοινωνικό χώρο Σχολείο μάλλον φαίνεται πως οι ακροδεξιοί προσπαθούν με νύχια και με δόντια να ανεβάσουν τον πήχυ απολαμβάνοντας την ίδια στιγμή μια ιδιαίτερη ανοχή από την αστυνομία.

Πρωταγωνιστές στις επιθέσεις αυτές αλλά και στα συλλαλητήρια είναι στην πλειοψηφία τους νεαροί, που διατηρούν επαφές με διάφορες ολιγομελείς φασιστικές ομάδες της πόλης (Κύκλος Ιδεάπολις, Ιερός Λόχος, Χρυσή Αυγή), με εν ενεργεία αστυνομικούς (μερικούς μήνες πριν μια αντιφασιστική ομάδα με το όνομα Ανωτέρας Βίας έβγαλε στη φόρα τα στοιχεια μελών του Κύκλου Ιδεάπολις, μέλη του οποίου διατηρούν σχέσεις με εν ενεργεία αστυνομικούς) αλλά και με μειοψηφία οπαδών συγκεκριμένων συνδέσμων του ΠΑΟΚ. Υπό άλλες συνθήκες αυτός ο

συλλογισμός θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως συνωμοσιολογικός αλλά στην περίπτωση της Θεσσαλονίκης, μιας πόλης με ιδιαίτερες πολιτικές συνθήκες, είναι πραγματικότητα.

Για να γίνει περισσότερο κατανοητό το φαινόμενο της συγκρότησης της Δεξιάς στη Θεσσαλονίκη πρέπει να δούμε λίγο περισσότερο από τι αποτελείται.

> *Για πολλά χρόνια και ιδιαίτερα μέσα στη δεκαετία του '90 αναδύθηκε μια άκρως τοπικιστική κουλτούρα με δυνατά εθνικιστικά χαρακτηριστικά που εκφραζόταν κυρίως μέσα από την Εκκλησία, τον τρόπο διασκέδασης και τις δημοτικές αρχές.*

Ο Άνθιμος, ο Παπαγεωργόπουλος, ο Ψωμιάδης αλλά και διάφοροι επιχειρηματίες/ιδιοκτήτες νυχτερινών κέντρων για μεγάλο χρονικό διάστημα δημιουργούσαν και συντηρούσαν ένα δεξιό και συντηρητικό πολιτικό κλίμα το οποίο, αν και ακροδεξιό σε επίπεδο συγκρότησης, εκφραζόταν πολιτικά μέσα από τη Νέα Δημοκρατία και το ΛΑΟΣ. Γι'αυτό άλλωστε η Χρυσή Αυγή δεν κατάφερε ποτέ να βγάλει ψηλά ποσοστά στη Θεσσαλονίκη αλλά ούτε και να δημιουργήσει έναν ισχυρό πυρήνα (σε αυτό βοήθησε και μια ισχυρή αντιφασιστική κινηματική παρακαταθήκη από το '90 και τις αρχές του 2000).

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα του παραπάνω τριπτύχου είναι το τρίγωνο Παπαγεωργόπουλος -Σαξώνης – Γρέγος (με την ευγενική συμμετοχή του Άνθιμου, ενός από τους πιο θερμούς υποστηρικτές της μεγάλης Δεξιάς παράταξης στη Θεσσαλονίκη).

Είναι γνωστή η υπόθεση κατάχρησης που έστειλε στη φυλακή τους Παπαγεωργόπουλο – Λεμούσια (ο δεύτερος ήταν ο γενικός γραμματέας του δήμου στη θητεία Παπαγεωργόπουλου). Αυτό που δεν είναι ίσως τόσο γνωστό στα mainstream media, καθώς έχουν περάσει και κάποια χρόνια, είναι οι καλές σχέσεις του χρυσαυγίτη βουλευτή Γρέγου με τον Σαξώνη και τον δήμο.

Πάμε λοιπόν.

Ο Σαξώνης εργαζόταν ως ταμίας στον δήμο και μέσα σε λίγα χρόνια λόγω των ίσων ευκαιριών που παρέχει το καπιταλιστικό σύστημα κατάφερε με το κομπόδεμά του και την αποταμίευση να ανοίξει 3 μεγάλα νυχτερινά κέντρα. Προσλαμβάνει τον τότε κλητήρα στον δήμο και μέλος του ΛΑΟΣ ακόμα Αντώνη Γρέγο για «πόρτα» στα μαγαζιά του. Ο Γρέγος βγάζει λεφτά (παρεπιμπτόντως υπήρξε μέλος των Βυζαντινών Μαχητών, ενός μικρού ακροδεξιού συνδέσμου του ΠΑΟΚ) και χρησιμοποιεί τις επαφές που έχει με αθλητικά σωματεία και γυμναστήρια, καθώς είναι μέλος σε διάφορες επιτροπές και σωματεία πολεμικών τεχνών και extreme sport, για να στρατολογήσει χέρια για τον Σαξώνη και τον Παπαγεωργόπουλο.

Τα υπόλοιπα είναι λίγο πολύ γνωστά. Ο Παπαγεωργόπουλος, ο Σαξώνης και ο Λεμούσιας καταλήγουν φυλακή για πλαστογραφίες και κατάχρηση δημοσίου χρήματος ενώ ο Γρέγος μένει για κάποιον μυστήριο λόγο έξω, καθώς όταν τον καλέσαν να καταθέσει στο δικαστήριο έπαθε αμνησία και δήλωνε άγνοια σε κάθε ερώτηση.

Ο Παπαγεωργόπουλος, ο Γρέγος, ο Σαξώνης και οι λοιποί αποτελούν τα λαϊκά σαλονικιώτικα ‘success story’ που επαναλαμβάνονται συνεχώς ως φάρσα. Μια από τις πολιτικές σημαίες του Γρέγου πριν ακόμα γίνει νεοναζί ήταν το μακεδονικό, καθώς αν και Χιώτης στην καταγωγή αισθανόταν γνήσιος απόγονος του Παύλου Μελά και είναι και μέλος μακεδονικού (του ελληνικού, όχι του άλλου) συλλόγου απογόνων των Μακεδονομάχων.

Αυτό που γίνεται τώρα δεν διαφέρει και απείρως από αυτό που γινόταν τότε.

Μια καλή ευκαρία για να στηθούν πολιτικά βιογραφικά, να δημιουργηθούν νέες ακροδεξιές γκρούπες και κόμματα και να εγκαινιαστούν νέοι πάτρονες/φατριάρχες στη Θεσσαλονίκη. Ιδιαίτερα αν λάβει κανείς σοβαρά υπόψιν τα τελευταία δημοσιεύματα του Τύπου για εμπλοκή Σαββίδη στο Μακεδονικό με χρηματισμό ακροδεξιών ομάδων αλλά και τις ιδιαίτερα τολμηρές επιχειρηματικές κινήσεις του Ιβάν (αγορά μέρους του Ο.Λ.Θ.,

Κόκκινο Σπίτι, Μακεδονία Παλλάς και φυσικά την ΠΑΕ ΠΑΟΚ).

Αυτό που είναι λυπηρό και ταυτόχρονα επικίνδυνο στην προκειμένη περίπτωση είναι η επιλεκτική τύφλωση που παθαίνουν επίσημοι φορείς αλλά και πολιτικές συλλογικότητες της πόλης όσον αφορά το πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε. Είπαμε πως οι ακροδεξιοί κοιμόντουσαν την προηγούμενη περίοδο, ή τουλάχιστον δεν έβρισκαν εύφορο έδαφος για να βγουν έξω.

Οκ ως εδώ. Και τώρα τι;

Ανανέωσαν το ραντεβού τους για τη ΔΕΘ την ίδια μέρα που πραγματοποιείται η παραδοσιακά μεγάλη πορεία ενάντια στην επίσκεψη της κυβέρνησης. Τι ακριβώς θα γίνει εκείνη τη μέρα; Τα κομμάτια της Αριστεράς που τόσο καιρό έκαναν πλάτες στα ακροδεξιά συλλαλητήρια με ποιούς θα συνταχθούν; Θα επιλέξουν πλευρά ή θα συνεχίσουν να πετάνε το μπαλάκι στην εξέδρα; Με τις υπόλοιπες αντιφασιστικές ομάδες θα καταφέρει να υπάρξει μια ουσιαστική συννενόηση ώστε να βγει προς τα έξω ένας συνεκτικός αντι-εθνικιστικός λόγος και να μην μονοπωληθεί ο δημόσιος λόγος και χώρος από αυτούς που αγαπάνε ‘εριστικά’ την πατρίδα τους παρέα με την ορχήστρα του Μίκυ Θεοδωράκη;

Έπειτα υπάρχει το ζήτημα με τον κόσμο του ΠΑΟΚ. Σε όσους έχουν βρεθεί αντιμέτωποι σε μια οποιαδήποτε από τις επιθέσεις που αναφέρθηκαν πιο πάνω, δεν υπάρχει ιδιαίτερη αμφιβολία πως συμμετείχε μια μικρή μερίδα οπαδών του ΠΑΟΚ, είτε φορώντας διακριτικά είτε με τη ρητή τους επιβεβαίωση. Αυτό δεν είναι κάτι νέο αφού οι κερκίδες ως αντανάκλαση της κοινωνίας περιέχουν τα ίδια στοιχεία που περιέχει και αυτή. Ούτε είναι κάτι περίεργο καθώς ο ΠΑΟΚ είναι με διαφορά η μεγαλύτερη σε πληθυσμό κερκίδα της θεσσαλονίκης και της Βόρειας Ελλάδας γενικώς.

> *Αυτό που είναι ανησυχητικό είναι η έλλειψη συγκροτημένου αντιπαραδείγματος μέσα στις κερκίδες του ΠΑΟΚ, κάτι που όχι μόνο υπήρχε παλιότερα αλλά χαρακτήριζε και συνολικά τον κόσμο του ΠΑΟΚ.*

Θυμίζω τον φιλικό αγώνα του 1999 μεταξύ ΠΑΟΚ και Γαλατασαράι για τους σεισμοπαθείς της Τουρκίας που συγκέντρωσε σχεδόν 25 εκατομμύρια δραχμές από δωρεές και εισιτήρια. Κάτι αντίστοιχο σήμερα, δηλαδή η διεξαγωγή ενός φιλικού αγώνα στο πλαίσιο της αλληλεγγύης με μια ομάδα γειτονικής χώρας, ακόμα και της ίδιας της χώρας θα φαινόταν πολύ μακρινό.

Η Θεσσαλονίκη, η "συμπρωτεύουσα" όπως λέμε (όρος που δεν χρησιμοποιείται πουθενά αλλού στον πλανήτη) αποδεικνύει συνεχώς πως αποτελεί μια προ-νεωτερική πολιτική κατάσταση με διάφορες φατρίες να ορίζουν και να αναπαράγουν το πολιτικο πράττειν κατά το δοκούν. Ζητήματα όπως το Μακεδονικό πέρα από υποκινούμενες εκφράσεις δήθεν λαϊκής αγανάκτησης είναι και μια καλή ευκαιρία για να αναδύονται νέα πολιτικά και επιχειρηματικά πρόσωπα.

Δυστυχώς είναι πολλά αυτά που πρέπει να γίνουν μέχρι τη Δ.Ε.θ. και δεν φτάνει ο χρόνος, αντικειμενικά. Το σίγουρο είναι πως πρέπει να δωθεί ένα κινηματικό και πολιτικό αντι-εθνικιστικό ραντεβού στη Δ.Ε.θ που θα περιλαμβάνει όλες τις φωνές που είναι πρόθυμες να εναντιωθούν στη βαρβαρότητα του φασισμού.

Οπαδοί του ΠΑΟΚ που δυσανασχετούν με την κρατούσα μειοψηφία, αντιφασίστες και αντιφασίστριες, νεολαία, το lgbtq κίνημα και γενικώς όλος ο κόσμος που δεν επιθυμεί να παγιωθεί αυτή η νεο-εθνικιστική αφήγηση για την πόλη της Θεσσαλονίκης. Ο αγώνας ενάντια στον εθνικισμό ή θα είναι κοινωνικός και μαχητικός ή δεν θα είναι τίποτα.

Φωτογραφία κειμένου: *30/10/97. Ο διοικητής των ΜΑΤ Θεσσαλονίκης Σπύρος Κουτρουμάνης, ένας εκ των πρωταγωνιστών του "βίντεο της ντροπής" με το χουντικό γλέντι στη θέρμη Χαλκιδικής το 1993, παρακολουθεί απαθής τα επεισόδια που προκάλεσαν ακροδεξιοί στη Θεσσαλονίκη κατά τη διάρκεια της ελληνοτουρκικής συνάντησης στην πόλη.*

Η Μακεδονία, οι Wu Ming και το Πρόβλημα των Κυρίων Ονομάτων

Αλέξανδρος Σχισμένος

"Ένα ουσιαστικό χαρακτηριστικό της Δυτικής μηχανής ελέγχου είναι να καταστήσει τη γλώσσα όσο πιο μη-εικονογραφική γίνεται, να διαχωρίσει τις λέξεις όσο το δυνατόν μακρύτερα από τα αντικείμενα ή τις παρατηρήσιμες διαδικασίες […] Οι λέξεις που χρησιμοποιούνται δεν αναφέρονται σε τίποτα. Οι λέξεις που χρησιμοποιούνται δεν έχουν ανάφορο."

Ουίλιαμ Μπάροουζ, The Job

Το ονοματολογικό ζήτημα ως πολιτικό πρόβλημα είναι, αναμφισβήτητα, ο πυρήνας των σχέσεων του ελληνικού και του μακεδονικού κράτους από την ανεξαρτητοποίηση του τελευταίου. Δεν είναι ανάγκη εδώ να ξετυλίξουμε το φιλμ των τελευταίων δεκαετιών, από τα ενθουσυλλαλητήρια του 1992 και την μικροπολιτική τύφλωση του Ανδρέα Παπανδρέου μέχρι τα ισχνά remakes τους του 2018 και το ακροδεξιό πείσμα του Κυριάκου Μητσοτάκη, που εκφράζουν μία, εκ των άνω, θεσμική διπροσωπία και μία πολιτική άρνησης του προφανούς. Δεν είναι ανάγκη ούτε να γίνουμε ιστοριοδίφες, ξεθάβοντας ρητά του Στράβωνος και θάβοντας του λόγους του Δημοσθένη, για να υπερασπιστούμε τη μία ή την άλλη, αμφότερες στρεβλές εξ ορισμού, εθνική αφήγηση. Σε αυτό το κείμενο, θέλω να εξετάσουμε το όνομα 'Μακεδονία' ως φιλοσοφικό πρόβλημα στο πλαίσιο της φιλοσοφίας της γλώσσας, ως παράδειγμα στο πλαίσιο της θεωρίας των κυρίων ονομάτων.

Λέμε πως το 'Μακεδονία' είναι ένα κύριο όνομα. Όμως τι είναι ένα κύριο όνομα;

Η περιγραφική προσέγγιση του κυρίου ονόματος

Η περιγραφική (descriptive) προσέγγιση έχει προταθεί, σε διαφορετικές παραλλαγές, από τους Frege, Russell και αργότερα τον Quine. Βεβαίως, υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις, οι οποίες δεν θα μας απασχολήσουν εδώ.

Ο Frege εισήγαγε την διάκριση νοήματος/συνδήλωσης (Sinn) και αναφοράς/δήλωσης (Bedeutung) όπου για παράδειγμα οι συνδηλώσεις «ο νικητής του Αούστερλιτς» και «ο αιχμάλωτος της Αγ. Ελένης», έχουν την ίδια δήλωση, δηλαδή το ιστορικό πρόσωπο 'Ναπολέων'. Στην οντολογία του Frege, τα κύρια ονόματα αντιστοιχούν σε υπαρκτά, διακριτά αντικείμενα αναφοράς, έκαστο εκ των οποίων *επι*δέχεται έναν αριθμό αληθών συνδηλώσεων ή νοημάτων. Τι συμβαίνει όμως με προτάσεις που αναφέρονται π.χ. στον θωρ ή σε άλλα φανταστικά πρόσωπα, που δεν έχουν υπαρκτό αντικείμενο αναφοράς; Ασφαλώς η πρόταση *«Ο θωρ πάλεψε με τον Χαλκ»* έχει κάποιο νόημα, δίχως υπαρκτά αντικείμενα αναφοράς. Ο Frege διατείνεται πως ένα κύριο όνομα είναι μία συντετμημένη *οριστική περιγραφή,* που δίνει το νόημα του ονόματος. Έτσι, σε μία συνωνυμία, η διαφορετική χρήση του ονόματος συναρτάται με μία διαφορετική οριστική περιγραφή και έχει άλλο ανάφορο, ενώ δύο διαφορετικά ονόματα με κοινή οριστική περιγραφή έχουν το ίδιο ανάφορο.

Ο Russell, παρότι αρνείται την διάκριση του Frege μεταξύ νοήματος και αναφοράς, συμφωνεί πως ένα κύριο όνομα μπορεί να αντικατασταθεί με έναν πίνακα οριστικών περιγραφών που αντιστοιχεί στο νόημά του. Συνεπώς, για κάθε κύριο όνομα, υπάρχει ένας πίνακας οριστικών περιγραφών, περιγραφικών προτάσεων, που συγκροτεί το νόημα του κυρίου ονόματος. Η οριστική περιγραφή δεν έχει καθ' αυτή νόημα, μα συγκροτεί το νόημά της πρότασης εν σχέσει προς τα συμφραζόμενά της. Συνεπώς, το νόημα μιας φράσης που περιέχει ένα όνομα μπορεί να αναλυθεί μέσα από τον κατάλογο των οριστικών περιγραφών που αντιστοιχεί στο όνομα.

Η θεωρία αυτή έχει το πλεονέκτημα ότι οι οριστικές περιγραφές μπορούν να αναλυθούν ως προτάσεις που να πάρουν μία τιμή αλήθειας. Σε συνάρτηση με τις οριστικές περιγραφές το κύριο όνομα μπορεί να φέρει ένα νόημα αληθινό ή ψευδές, ανάλογα προς τα συμφραζόμενα.

Η κριτική του Kripke

Στην πρώτη από τις διαλέξεις του 1980, που δημοσιεύτηκαν στον τόμο *Naming and Necessity*, ο Saul Kripke δίνει ένα παράδειγμα της περιγραφικής ερμηνείας των κυρίων ονομάτων, πριν προχωρήσει στην κριτική της:

«Για παράδειγμα, εάν χρησιμοποιήσω το όνομα 'Ναπολέων' και κάποιος ρωτήσει: 'Σε ποιον αναφέρεσαι;', θα απαντήσω κάτι όπως 'Ο Ναπολέων ήταν αυτοκράτορας της Γαλλίας στις αρχές του δέκατου ένατου αιώνα και τελικά ηττήθηκε στο Βατερλώ', δίνοντας έτσι μια μοναδική οριστική περιγραφή για τον προσδιορισμό της αναφοράς του ονόματος. Ο Frege και ο Russell, λοιπόν, φαίνεται εδώ να δίνουν μια φυσική ερμηνεία για τον τρόπο καθορισμού της αναφοράς.»[1]

Είναι μια ερμηνεία που στηρίζεται σε μία γνωστή μεταφυσική. Την μεταφυσική της ουσίας. Αν μία κατάλληλη οριστική περιγραφή (ή ένας πίνακας οριστικών περιγραφών ή ένα σύνολο οριστικών αποφάνσεων) μπορεί να αντικαταστήσει ένα κύριο όνομα, αυτό σημαίνει ότι υπάρχει ένα σταθερό αντικείμενο στο οποίο αναφέρεται η περιγραφή του οποίου το νόημα δίνει η οριστική περιγραφή, στην προσέγγιση του Frege. Ή, στην προσέγγιση του Russell, ότι υπάρχει ένα σύνολο σταθερών ιδιοτήτων το οποίο δηλώνεται με ένα κύριο όνομα, ότι το κύριο όνομα, όταν αναλυθεί στις οριστικές περιγραφές του εκφράζει την ουσία ή *φύση* του κατονομαζόμενου. Πράγματι, στη φράση «ο Αριστοτέλης γεννήθηκε στα Στάγειρα» θα μπορούσαμε να αντικαταστήσουμε το κύριο όνομα 'Αριστοτέλης', με την φράση «ο δάσκαλος του Μεγάλου Αλεξάνδρου».

Ωστόσο, υπάρχουν εδώ κάποια προβλήματα. Καταρχάς, η οριστική

περιγραφή προϋποθέτει ότι το κατονομαζόμενο αντικείμενο ανήκει στο παρελθόν και υπάρχει ένας μοναδικός και σταθερός πίνακας περιγραφών που του αναλογεί. Αυτό θα μπορούσε να επιλυθεί αν υποθέσουμε ότι ο εκάστοτε πίνακας οριστικών περιγραφών αφορά το παρόν και ενδέχεται να τροποποιηθεί, να εμπλουτιστεί στο μέλλον, καθώς π.χ. ανακαλύπτουμε νέες λεπτομέρειες για το βίο του Αριστοτέλη. Αυτό ανοίγει μία άβυσσο ερωτημάτων και θέτει υπό αμφισβήτηση την έννοια 'οριστική περιγραφή', ωστόσο ας το παρακάμψουμε εδώ.

Όμως ο Kripke εντοπίζει ένα σοβαρότερο σφάλμα. Αν ισχύει η περιγραφική θεωρία, η φράση «ο Αριστοτέλης είναι ο δάσκαλος του Μεγάλου Αλεξάνδρου» θα ήταν μια απλή ταυτολογία, μία αναλυτική κρίση. Δεν θα χρειαζόταν εμπειρική επαλήθευση, καθώς δεν θα δήλωνε κάποιο νόημα που δεν εμπεριέχεται στο όνομα.

Ο Kripke το θεωρεί αδύνατον.

Είναι σαφές ότι η φράση «ο Αριστοτέλης είναι ο δάσκαλος του Μεγάλου Αλεξάνδρου» μας μαθαίνει ένα γεγονός, εξωτερικό προς το κύριο όνομα 'Αριστοτέλης', που θα μπορούσε να είναι εσφαλμένο ή αληθές. Συνεπώς, καταλήγει ο Kripke, η οριστική περιγραφή δεν αποτελεί μέρος του νοήματος του ονόματος.[2] Ακόμη και αν δεν είναι μέρος του νοήματος, ωστόσο, το ερώτημα είναι αν η οριστική περιγραφή εκφράζει μια *αναγκαία αλήθεια*, όπως οι αναλυτικές κρίσεις, μια αλήθεια η οποία είναι a priori γνωστή στον ομιλητή. Ασφαλώς μία οριστική περιγραφή όπως «ο δάσκαλος του Μεγάλου Αλεξάνδρου» είναι μια εμπειρική αλήθεια, που απαιτεί επαλήθευση, και ως τέτοια είναι *a posteriori*.

Ο Kripke υποστηρίζει πως το γεγονός ότι ο Αριστοτέλης δίδαξε τον Μ. Αλέξανδρο είναι *ενδεχομενική αλήθεια*, όχι *αναγκαία*.

Για την περιγραφική προσέγγιση, σε έναν διαφορετικό πιθανό κόσμο οι οριστικές περιγραφές που θα αντιστοιχούσαν στο κύριο όνομα 'Αριστοτέλης' θα ήταν διαφορετικός, συνεπώς θα δήλωναν ένα διαφορετικό αντικείμενο.

Για τον Kripke τα ονόματα δεν ισοδυναμούν με περιγραφές,

συνεπώς το πρόσωπο (αντικείμενο) που ονομάστηκε ‘Αριστοτέλης’ θα ήταν το ίδιο σε κάθε πιθανό κόσμο στον οποίο θα υπήρχε, ακόμη και αν έκανε διαφορετικά πράγματα και του αναλογούσαν διαφορετικές περιγραφές. Αντί για *οριστικές περιγραφές* (definite descriptions), ο Kripke θεωρεί τα ονόματα *απαρέγκλιτους (ή άκαμπτους) δείκτες* (rigid designators) που δηλώνουν το ίδιο άτομο σε όλους τους διαφορετικούς πιθανούς κόσμους όπου αυτό υπάρχει. Αντίθετα προς την περιγραφική θεωρία, που αποδίδει ένα σύνολο οριστικών περιγραφών, δηλαδή σταθερών ιδιοτήτων, σε ένα κύριο όνομα, για τον Kripke το σταθερό σημείο είναι το ίδιο το κύριο όνομα, ως δείκτης, ανεξάρτητα από τις ιδιότητες που του αποδίδονται.

Σύμφωνα με τον Kripke, υπάρχει ένα αρχικό γεγονός, το γεγονός της *ονοματοδοσίας*, της βάφτισης, το οποίο αποδίδει στο κύριο όνομα μια αρχική *σταθερή αναφορά*. Υπό αυτή την έννοια η ταυτότητα βρίσκεται ανάμεσα στο κατονομαζόμενο και τον εαυτό του, όχι ανάμεσα στο όνομα και το κατονομαζόμενο.

Ο Kripke διαχωρίζει τις *a priori* αλήθειες από τις *αναγκαίες* αλήθειες. A priori είναι οι αλήθειες που σχετίζονται με το αρχικό βάφτισμα, την ονοματοδοσία, τον ορισμό του ονόματος:

«Για τα είδη, όπως για τα κύρια ονόματα, ο τρόπος με τον οποίο καθορίζεται η αναφορά ενός όρου δεν πρέπει να θεωρείται ως συνώνυμος του όρου. Στην περίπτωση των κύριων ονομάτων, η αναφορά μπορεί να καθοριστεί με διάφορους τρόπους. Σε ένα αρχικό βάπτισμα τυπικά καθορίζεται [σταθεροποιείται] με κάποια παρουσίαση ή μια περιγραφή. Σε διαφορετική περίπτωση, η αναφορά καθορίζεται συνήθως από μια αλυσίδα, περνώντας το όνομα από σύνδεσμο σε σύνδεσμο.»[3]

Συνεπώς, είναι το αρχικό βάφτισμα που σταθεροποιεί μία αναφορά, καθιστά το κύριο όνομα δηλωτικό ενός αντικειμένου. Αυτή η πράξη, μια πράξη αρχικής θέσμισης, μία πράξη σύμβασης, είναι και η *a priori αλήθεια* του ονόματος.

Στο παράδειγμα του Αριστοτέλη, η βάφτιση του υπαρκτού ατόμου

ως ‘Αριστοτέλης’ κατέστησε το όνομα απαρέγκλιτο δείκτη του ατόμου για κάθε πιθανό κόσμο. Μία πρώτη πράξη ονοματοδοσίας είναι πράξη απόδοσης αναφοράς, όχι περιγραφής. Το ίδιο ισχύει για τις ονομασίες των φυσικών φαινομένων, όπως όταν ονομάζουμε *ζέστη* το φαινόμενο που προκαλεί την συγκεκριμένη αίσθηση.

Αυτοί οι ορισμοί ανήκουν στην κατηγορία της *a priori* αλήθειας ως ονομαστικής ταυτολογίας, ως πρωταρχική απόδοση του ονόματος. Αυτή η ταυτότητα εκφράζει μία a priori αλήθεια επειδή σταθεροποιεί μία αναφορά, αλλά δεν λέει κάτι για το αντικείμενο, απλώς το ονομάζει. Μια τέτοια ταυτότητα είναι αναλυτική και θεμελιώνεται στην προτεραιότητα του ορισμού.

Μια *αναγκαία αλήθεια*, όμως είναι διαφορετική. Αυτή μας πληροφορεί κάτι για το αντικείμενο, εκφράζει μία ταυτότητα του κατονομαζόμενου προς τον εαυτό του. Τέτοιες είναι οι επιστημονικές δηλώσεις, όπως ότι «χρυσός είναι το στοιχείο με τον ατομικό αριθμό 79» ή ότι «ζέστη είναι μοριακή κινητικότητα», που εκφράζουν *αναγκαίες*, αλλά όχι a priori, αλήθειες[4].

Ο Kripke παρατηρεί ότι αυτή η θεωρητική ταυτοποίηση είναι εκλέπτυνση που προκύπτει αργότερα, με την επιστημονική παρατήρηση και μέσω της επαγωγής και της αφαίρεσης. Εκφράζει μία ταυτότητα του κατονομαζόμενου προς τον εαυτό του, την οποία ανακαλύπτουμε αφού ελέγξουμε το ίδιο το αντικείμενο. Ως τέτοια υπόκειται σε διαδικασίες εμπειρικής επαλήθευσης ή διάψευσης, όμως δηλώνει μια *αναγκαία* αλήθεια, που είναι ασφαλώς *a posteriori*.

Έτσι, μέσω της διάκρισης *a priori* και *αναγκαίας* αλήθειας, ο Kripke φτάνει στην έννοια των *a posteriori αναγκαίων αληθειών*. Όπως υποστηρίζει, *«οι αναγκαίες a posteriori αλήθειες, και πιθανόν οι ενδεχομενικές a priori αλήθειες, αμφότερες υπάρχουν.»*[5] Ενδεχομενική a priori αλήθεια προκύπτει από την πράξη της *ονοματοδοσίας*, ως πρωταρχικός ορισμός.[6]

Ο Kripke καταλήγει σε μία θεωρία όπου το όνομα συνδέεται με

ένα αντικείμενο διαμέσου της αιτιακής αλύσωσης των ιστορικών του χρήσεων, έπειτα από μία πράξη *ονοματοδοσίας*, διαμεσολαβημένη από την κοινότητα των ομιλητών. Το κύριο όνομα καθορίζεται από μία *«ιστορική σύνδεση της ιστορίας [του] με μία συγκεκριμένη υπόσταση.»*[7] Αντίθετα προς την περιγραφική θεωρία, αυτό που λέγεται με το κύριο όνομα δεν είναι οι σταθερές ιδιότητες μίας ουσίας, αλλά η ιστορία των μετασχηματισμών μιας αρχικής ονοματοδοσίας. Οι *αναγκαίες a posteriori αλήθειες* συνδέονται με την ιστορική, αιτιώδη *χρήση* του κύριου ονόματος, και όχι με κάποια εγγενή αντιστοιχία ανάμεσα στο όνομα και το αντικείμενο. Υπό αυτή την έννοια, το κύριο όνομα δηλώνει την *ίδια* υπόσταση σε κάθε πιθανό κόσμο, ακόμη και όταν οι ιδιότητες αυτής αλλάζουν, μέσω εναλλακτικών ενδεχομενικών ιστορικών συνδέσεων.

Απεικόνιση της Θεσσαλονίκης στον παγκόσμιο χάρτη του Οθωμανού ναυάρχου Piri Reis (1513)

Το ζήτημα της ονοματοδοσίας

Ο Sylvain Auroux παραλληλίζει τις διαφορές μεταξύ της περιγραφικής και της «αιτιοκρατικής» θεωρίας με τις διαφορές

μεταξύ του Κρατύλου και του Ερμογένη στον διάλογο του Πλάτωνα:

«Εν τούτοις, η διάκριση μεταξύ 'περιγραφικών' και 'αιτιοκρατικών' δεν είναι καινούργια. Αυτήν ακριβώς σκηνοθετεί και ο Πλάτωνας στον Κρατύλο, τηρουμένων βέβαια των αναλογιών. Η θέση σύμφωνα με την οποία τα κύρια ονόματα διαθέτουν σημασία και μπορούν να αντικατασταθούν από οριστικές περιγραφές είναι η σύγχρονη μορφή της κρατυλικής υπόθεσης: τα ονόματα πρέπει να έχουν την πηγή τους στη φύση των πραγμάτων και μπορούν να παραφραστούν από επώνυμες περιγραφές που μπορούν να είναι αληθείς ή ψευδείς. Όσο για τη θέση που υπερασπίζεται ο Kripke, σύμφωνα με την οποία τα κύρια ονόματα είναι απαρέγκλιτοι δείκτες χωρίς σημασία και οι χρήσεις τους συνδέονται μέσω αιτιακών αλυσίδων με την πρώτη χρήση του καθενός, αυτή ανάγεται στη συμβασιοκρατική θέση του Ερμογένη.»[8]

Είδαμε πως ο Kripke επικαλείται μία αρχική πράξη ονοματοδοσίας. Θα την θεωρήσουμε αρχική πράξη θέσμισης, ώστε να απαντήσουμε κατευθείαν το αρχικό εύλογο ερώτημα: **Ποιος κατονομάζει;** Ασφαλώς κάποιο άτομο ή ομάδα ατόμων, όμως η κατονομασία γίνεται μέσα στη γλώσσα, μέσω της γλώσσας και ως γλωσσική πράξη· η γλώσσα είναι δημιουργία του κοινωνικού φαντασιακού, όχι κάποιου μεμονωμένου εφευρέτη. Η πράξη της κατονομασίας μας παραπέμπει στην κοινωνική θέσμιση, όπως και οι αιτιώδεις συνδέσεις μας παραπέμπουν στο ιστορικό. Εξίσου, η επίκληση της αιτιότητας ως ιστορικής αιτιότητας, ως αποτέλεσμα ανθρώπινης βλέψης και πράξης, μας παραπέμπει στο κοινωνικοϊστορικό, όπου κοινωνία και ιστορία συνυφαίνονται, μέσα στη δραστηριότητα του θεσμίζοντος φαντασιακού. Αυτή η δραστηριότητα λαμβάνει χώρα εντός συγκεκριμένων συνθηκών και είναι πραγμάτωση κοινωνικών φαντασιακών σημασιών.

Ως τέτοια, δεν είναι απλώς αυθαίρετη, αλλά περιορίζεται, όχι μόνο από την παράδοση, το θεσμισμένο φαντασιακό, αλλά και από την κυριαρχία, τη θεσμισμένη εξουσία. Ο Auroux[9] στρέφεται προς την Κίνα για να μας δείξει το παράδειγμα μίας διαφορετικής κοινωνικής σημασίας των κυρίων ονομάτων, την οποία συνδέει με τον κομφουκιανισμό. Η κρατική μεταφυσική του

κομφουκιανισμού, αντίθετα προς την Δυτική φιλοσοφική μεταφυσική, δεν προσανατολίζεται στην αρχή της *αλήθειας*, αλλά στην αρχή της *συμμόρφωσης*. Αντί για το ζητούμενο της αντιστοιχίας των ονομάτων με την φύση των πραγμάτων, το κεντρικό (το μόνο) ζητούμενο είναι η συμμόρφωση του ατόμου στη θέση που δηλώνει όνομα, η σύμπτωση της λειτουργίας και του ονόματος.

Το αυστηρό σύστημα ονοματοδοσίας στη δυναστεία των Χαν, μας θυμίζει ο Auroux, το *zhenming*, που σημαίνει «προσαρμογή στα ονόματα»[10] ήταν το γραφειοκρατικό σύστημα ελέγχου των αξιωματούχων του κρατικού μηχανισμού. Η αντίθετη έννοια, το *wuming*, που σημαίνει «χωρίς όνομα» (και βέβαια αποτελεί το σύγχρονο ψευδώνυμο μίας συλλογικότητας Ιταλών συγγραφέων[11]) υπήρξε το κεντρικό δίδαγμα του Ταοϊσμού, που αναπτύχθηκε ως ατομική κοσμοαντίληψη και ως το αντίθετο του κομφουκιανισμού. Σαφώς, τα παραδείγματα αυτά δείχνουν πως η ονοματοδοσία συνδέεται άρρηκτα με την κοινωνική θέσμιση και μάλιστα σε ένα βαθύ, ριζικό επίπεδο.

Προσανατολιζόμαστε προς τη σκέψη του Κορνήλιου Καστοριάδη, που μπορεί να μας βοηθήσει στη διαύγαση του προβλήματος των κυρίων ονομάτων. Ο Καστοριάδης θεωρεί το *λέγειν* βασική διάσταση της θέσμισης και την κατονομασία πρωταρχική πράξη του *λέγειν*:

«Το «κατονομάζειν» δεν είναι μια σχέση που έχει μια θέση στην κληρονομημένη λογική – οντολογία· δεν είναι κατηγορία που αντιστοιχεί σε μια μορφή κρίσεως ή σε ένα επίπεδο του είναι· ούτε λογικά κατασκευαστή, εφόσον κάθε λογική κατασκευή την προϋποθέτει λογικά. Η κατονομασία (ή εκπροσώπηση, Vertretung, το τι αντί τινός (quid pro quo) είναι θεσμός πρωταρχικός.»[12]

Η κατονομασία στο πεδίο του κοινωνικού φαντασιακού είναι θέση μίας απερίσταλτης *σημειακής σχέσης*, που προϋποθέτει και συνεπάγεται την κινητοποίηση τελεστικών σχημάτων, όπως το σχήμα του χωρισμού/ένωσης, της ισαξίας/ισοδυναμίας, της αξίας ανταλλαγής/αξίας χρήσης, της διακριτότητας/καθολίκευσης, τα οποία είναι *«εικόνες – εικονίσεις εν δράσει»*[13]. Επίσης, το

ίδιο το *λέγειν*, η γλωσσική έκφραση και δημιουργία, συνεπάγεται το *τεύχειν*, την τεχνική έκφραση και δημιουργία και τανάπαλιν. Δεν θα μπούμε εδώ στην απαρίθμηση των διαφορών του *λέγειν* και του *τεύχειν*, ωστόσο πρέπει να σημειώσουμε πως στο *τεύχειν* κεντρική κατηγορία είναι η κατηγορία της *τελικότητας*, του σκοπού, που δεν έχει πρωτεύοντα ρόλο στο *λέγειν*. Όπως επίσης ότι οι δημιουργίες του *τεύχειν* βρίσκονται σε μια πιο στενή και περιοριστική σύνδεση με τον φυσικό κόσμο, την πραγματικότητα, την οποία μετασχηματίζει, από ό,τι το *λέγειν*, που την παρασταίνει και έχει τη δημιουργική φαντασιακή ελευθερία να παραστήσει άπειρους *πιθανούς* κόσμους. Σύμφωνα με αυτή την επισήμανση, αφού το κατονομάζειν είναι πράξη του *λέγειν*, έχει δίκιο ο Kripke όταν κριτικάρει την περιγραφική θεωρία για την αλλαγή του κατονομαζόμενου σε διαφορετικούς πιθανούς κόσμους, αφού το όνομα λειτουργεί ακριβώς σαν φιξαρισμένο σημείο αφετηρίας της σύλληψης διαφορετικών πιθανών κόσμων.

Η γλώσσα έχει κανόνες και το τελεστικό σχήμα του *κανόνα* είναι αυτό που καθιστά δυνατό το συνανήκειν και την άρθρωση των όρων της, την συνολιστική – ταυτιστική της όψη ως κώδικα. Όμως ο Καστοριάδης δείχνει πως το «πρέπει» του κανόνα, το *Sollen*, όπως λέει, δεν μπορεί να θεμελιωθεί πουθενά, γιατί *«είναι απλώς και μόνο ένα γεγονός»*[14].

Το *λέγειν* δεν περιορίζεται, όπως το *τεύχειν,* από την φυσική πραγματικότητα, η παράβαση του κανόνα δεν είναι αδύνατη, ούτε αφορά το πεδίου του δυνατού/αδύνατου, όπως η τεχνική. Και, όπως έδειξε και ο Kripke, ο πρωταρχικός ορισμός, που καθορίζει την αναφορά, δεν εμπεριέχει λογική αναγκαιότητα. Αφορά την φαντασιακή – ποιητική διάσταση του *λέγειν*, στην καστοριαδική ορολογία, τη διάσταση της γλώσσας ως *φάτιν.*

Υπάρχουν κύρια ονόματα;

Δεδομένης της φαντασιακής ελευθερίας του *λέγειν*, που περιορίζεται μόνο από τον, καθ’ εαυτόν αυθαίρετο, κανόνα και την ιστορική αλύσωση των σημασιών, τι ακριβώς είναι το «κύριο όνομα»;

Ο Καστοριάδης διαχωρίζει τη θέση του και από τον Frege αλλά και από τον Kripke, όταν δηλώνει ρητά: «Δεν υπάρχουν 'κύρια ονόματα'.»

Πώς δικαιολογεί αυτή την απόφανση;[15] Εν συντομία, αναδεικνύοντας το γεγονός πως η κατονομασία κινητοποιεί το τελεστικό σχήμα της διάκρισης ταυτόχρονα με το σχήμα της καθολίκευσης, καθώς κάθε θέση ενός διακριτού σημείου συνεπάγεται την διαγενικότητα του σημείου. Έτσι και το ανάφορο ενός ονόματος δεν εκφράζει μια κλειστή, σταθερή υπόσταση αλλά τη συνδέει και με μία καθολικότητα, τουλάχιστον την καθολικότητα που συγκροτεί τις διαφορετικές εμφανίσεις ή εκδηλώσεις ή όψεις του κατονομαζόμενου μέσα στο χρόνο σε μία ενότητα.

Αυτό το σχήμα της διάκρισης/γενίκευσης είναι ανοιχτό, και στις *'a posteriori αναγκαίες αλήθειες'* που εισάγει ο Kripke, αλλά κυρίως, μέσω των άπειρων δυνατών παραπομπών, στο σύνολο της γλώσσας και στην δημιουργική δυνατότητα της γλώσσας, την δυνατότητα του μετασχηματισμού των σημασιών.

Έτσι, το 'κύριο όνομα' είναι ένα σχήμα λόγου, μία τροπική έκφραση που δηλώνει μία σημειακή σχέση, μία ανοιχτή διάθεση του ονόματος προς τις απροσδιόριστες πιθανές σημασίες του, που ερείδεται σε μία πράξη κοινωνικής θέσμισης. Κάθε όνομα, όπως και κάθε σημείο, ερμηνεύεται *ως προς* κάτι, ως προς τα συμφραζόμενά του. Ο σχετικός καθορισμός, ο επικαθορισμός από την παράδοση που εξαρτάται από την σχέση προς την παράδοση, ο παροδικός ορισμός που μένει ανοιχτός στην επίγνωση του αόριστου, προκύπτει, για τον Καστοριάδη, *προς την χρείαν ικανώς*.

Για την περιγραφική θεωρία των Frege/Russell, το κύριο όνομα είναι μια οριστική περιγραφή που αποδίδει μία δέσμη σταθερών ιδιοτήτων στο κατονομαζόμενο.

Για τον Kripke το κύριο όνομα είναι ένας απαρέγκλιτος δείκτης, που προκύπτει από μία πρωταρχική αυθαίρετη βάφτιση και την

αιτιώδη αλυσίδα ιστορικών χρήσεών του από την κοινότητα των ομιλητών. Ας σημειώσουμε ότι η πρωταρχική ονοματοδοσία είναι λογικά πρωταρχική, όχι αξιολογικά, δεν έχει κάποιου είδους μεγαλύτερη δόση αλήθειας από τις ιστορικές τροποποιήσεις της σημασίας του ονόματος. Έτσι η συγγραφική κοινότητα Wu Ming μπορεί να δανείζεται τη λέξη *wuming* και να επικαλείται τη σημασία της ως «δίχως όνομα» για να ονομαστεί, δίχως να πέφτει σε αντίφαση.

Για τον Καστοριάδη, το κύριο όνομα είναι ένας «απατηλός» όρος. Εκφράζει μία απόδοση νοήματος ανοιχτή σε μετασχηματισμούς, τη θέσμιση μίας απερίσταλτης *σχέσης παραπομπής* που συνδέεται με το μάγμα των κυρίαρχων φαντασιακών σημασιών κατά τρόπο ακαθόριστο. Το όνομα είναι ταυτόχρονα ένας όρος επισήμανσης όσο και ένας κόμβος παραπομπών, μέσω απεριόριστων πιθανών συνδέσεων, στο μάγμα των σημασιών. Τι είναι, δηλαδή, ο Σωκράτης; Απαντά ο Κορνήλιος:

«[…] αποδεχόμαστε ότι στην ερώτηση 'τι είναι ο Σωκράτης και ποιος είναι ο Σωκράτης;' δεν υπάρχει καθορισμένη απάντηση· ότι ο Σωκράτης – ηρακλείτειος σωματοψυχικός ρους, χορός ηλεκτρονίων και παραστάσεων, που ανήκει, όπως και αν τον θεωρήσει κανείς, σ' έναν απροσδιόριστο αριθμό άλλων ροών και άλλων χορών – ως όνομα (απατηλά καλούμενο «κύριο») επικαλύπτει ταυτόχρονα έναν όρο επισήμανσης «προς την χρείαν ικανόν» και μια σημασία που παραπέμπει σ' έναν απροσδιόριστο αριθμό άλλων σημασιών, όπως και σ' έναν απροσδιόριστο αριθμό όψεων αυτού που είναι. Μιλώ σημαίνει είμαι μαζί και συγχρόνως μέσα σ' αυτές τις δύο διαστάσεις.»[16]

Η ονοματοδοσία, ως πρωταρχικός κοινωνικός θεσμός, είναι επίσης απόδοση ευθύνης ως προς το κυρίαρχο κοινωνικό φαντασιακό, την κυρίαρχη παράσταση νοήματος της συγκεκριμένης κοινωνίας. Ας θυμηθούμε το παραπάνω παράδειγμα της διαφοράς της δυτικής φιλοσοφίας και του κομφουκιανισμού, και ας σκεφτούμε και τα αντίστοιχα διαφορετικά κοινωνικά συστήματα των Ευρωπαίων και των Κινέζων.

Το όνομα της Μακεδονίας

Ας επιστρέψουμε, εν τέλει, στο αρχικό μας παράδειγμα, το όνομα ‘Μακεδονία’. Ως τώρα, στη σύντομη έκθεση των διαφόρων προσεγγίσεων χρησιμοποιήσαμε ‘κύρια’ ονόματα προσώπων, όπως το ‘Ναπολέων, το ‘Αριστοτέλης’, το ‘Σωκράτης’. Η ευκολία τους έγκειται στο γεγονός ότι μπορούμε να φανταστούμε πολύ καλύτερα το γεγονός της βάφτισης ή της ονοματοδοσίας ενός προσώπου, καθώς όλοι έχουμε τέτοιες εμπειρίες. Όσον αφορά τα τοπωνύμια όπως το ‘Μακεδονία’, η πρωταρχική πράξη ονοματοδοσίας είναι συχνά ασαφής και χαμένη στην Ιστορία.

Υπάρχει ακόμη η διάσταση ανάμεσα στην επίσημη θεσμική ονομασία, την επίσημη αναγνώριση, ενός τόπου και τον αυτοκαθορισμό του πληθυσμού του. Στην περίπτωση του ονόματος

‘Μακεδονία’ αυτή η διάσταση εκφράζεται στο πολιτικό επίπεδο με διάφορους τρόπους, ως εργαλείο διαπραγμάτευσης μα και χειραγώγησης. Ωστόσο η αοριστία της πρωταρχικής βάφτισης δεν αλλάζει όσα είπαμε για την χρήση του ονόματος στη γλώσσα. Όσα είπαμε για το ‘κύριο’ όνομα ‘Σωκράτης’ ισχύουν και για το ‘κύριο’ όνομα ‘Μακεδονία’.

Το «Μακεδονικό» πολιτικό πρόβλημα είναι το πρόβλημα επικύρωσης μιας δεδομένης ονοματοδοσίας που παρουσιάζεται ψευδώς ως πρόβλημα ονοματοδοσίας. Το ‘ονοματολογικό’ σε διπλωματικό επίπεδο έχει να κάνει με την τυπική αναγνώριση της κρατικής οντότητας ‘Δημοκρατία της (Βόρειας) Μακεδονίας’ (σύμφωνα με τις τρέχουσες εξελίξεις) από την κρατική οντότητα ‘Δημοκρατία της Ελλάδος’.

Η συμφωνία Τσίπρα – Ζάεφ την Τρίτη 12/6/18, ασχέτως με την μοίρα της, είναι μία πρώτη επικύρωση μίας δεδομένης ονοματοδοσίας της οποίας οι ρίζες χάνονται στην αοριστία του παρελθόντος. Αοριστία ιστορική, μα και αοριστία διοικητική, αφού τα εδάφη που τώρα λέγονται ‘Μακεδονία’ έχουν λάβει κατά καιρούς διάφορα άλλα ονόματα στους διοικητικούς χάρτες[17]. Ιδίως κατά την περίοδο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, για ένα διάστημα περίπου από τον 15ο αιώνα, όταν τα αντίστοιχα εδάφη εντάσσονται στο eyalet της Ρούμελης, έως τον 19ο αιώνα, όταν συγκροτείται το βιλαέτι (Vilâyet) της Σελανίκ, το όνομα ‘Μακεδονία’ χάνεται από τους διοικητικούς χάρτες[18].

Το μπέρδεμα προκύπτει όταν προσπαθούμε να βρούμε την σημασία του ονόματος ανακατασκευάζοντας μία, μυθική και φανταστική, πρωταρχική πράξη βάφτισης, αποκομμένη από την Ιστορία, ως την *αληθή ερμηνεία* του ονόματος.

Σε όλη την δημόσια συζήτηση γύρω από το ‘Μακεδονικό’ βλέπουμε μία σύγχυση μεταξύ της περιγραφικής και της αιτιοκρατικής ερμηνείας του ονόματος, όπου οι ιστορικοί μετασχηματισμοί της σημασίας ανασκάπτονται ωσάν να είναι αδιάφοροι σωροί κάτω από τους οποίους θα ανευρεθεί, ως αιώνια και καθαρή ουσία, η

αρχική σημασία.

Εξ ου και η παράδοξη αναφορά στην *παλαιότητα*, ίδιον κάθε εθνικισμού και ίδιον της αντίφασης του εθνικιστικού ‘λόγου’[19], λες και το ‘δίκαιο της κατάκτησης’, δηλαδή η αρχή της ισχύος, η οποία επιβραβεύει στο εκάστοτε παρόν τον υπάρχοντα κυρίαρχο και συχνά τελευταίο κατακτητή, δεν ορίζει τις σχέσεις των κρατών και τη μορφή της εξουσίας. Η επίκληση της *παλαιότητας*, όπως και του ‘δικαίου της παλαιότητας’, που κυριαρχεί στη συζήτηση γύρω από το όνομα ‘Μακεδονία’ είναι πραγματικά μια συγκάλυψη των σχέσεων ισχύος και των κατεστημένων εξουσιών που στηρίζονται σε ανάλογες επικλήσεις.

Το πρόβλημα είναι παράδειγμα της προβληματικής νομιμοποίησης του εθνοκράτους. Η επίκληση της μεταφυσικής οντότητας του Έθνους προκειμένου να νομιμοποιηθεί το νεωτερικό Κράτος, εμπεριέχει μία αντίφαση. Διότι αναγκάζει την Εξουσία να επικαλεστεί το Έθνος ως κοινωνική βούληση και να αντλήσει την νομιμοποίησή της εν μέρει από την κοινή γνώμη.

> *Οι ανάγκες χειραγώγησης και ελέγχου της κοινής γνώμης, ενός πληθυσμού που θεωρητικά έχει δικαίωμα στη γνώμη, απαιτούν κυκλικά μία δεύτερη επίκληση του Έθνους, που στην αρχική επίκληση θεωρείται θεμέλιο του Κράτους, αυτή τη φορά ως εργαλείο διαχωρισμού και ομογενοποίησης. Έτσι αυτό που υποθετικά είναι καθολικό και συνεκτατό προς την κοινωνία, το ‘Έθνος’ και στο οποίο θεμελιώνεται το Κράτος, την ίδια στιγμή παρουσιάζεται ως συγκεκριμένο εργαλείο διαχωρισμού και διάκρισης της κοινωνίας.*

Αυτό είναι και το όριο της διαθέσιμης πολιτικής. Η μακεδονική γλώσσα και ο μακεδονικός λαός υπάρχουν και πριν αναγνωριστούν από τον ΟΗΕ και τους άλλους διεθνείς οργανισμούς. Πριν από το πρόβλημα, που προέκυψε όταν ταυτίστηκε το ζήτημα του πολιτικού αυτοπροσδιορισμού με το ζήτημα του γλωσσικού αυτοπροσδιορισμού ως θέμα εθνικού αυτοπροσδιορισμού, μία αντιφατική ισοδυναμία, αφού υποτίθεται ότι βασίζεται στον ορισμό του ‘εθνικού’ ενώ

ταυτόχρονα υποτίθεται ότι είναι ο ορισμός του ‘εθνικού’. Και η πράξη αυτοπροσδιορισμού ενός ονόματος, ιδίως συλλογικού και κοινωνικού, είναι μία νέα πρωταρχική βάφτιση, που εξαρτάται από πολλές συνθήκες, αλλά όχι από όρους δυνατού/αδύνατου. Στην περίπτωση του ονόματος των Μακεδόνων, είναι μία πράξη που επαναλήφθηκε, και καμία φορά δεν είναι πιο αληθινή από την προηγούμενη. Δεν είναι κάτι που αντιστρέφεται από μία πολιτική απόφαση σε επίπεδο διεθνών σχέσεων.

Ενώ η απόφαση για το Μακεδονικό είναι ζήτημα διεθνούς πολιτικής και συνεπώς οι όροι επίλυσής του ονόματος είναι όροι ισχύος, ο λόγος της νομιμοποίησης των κρατικών εξουσιών που θα επικυρώσουν τη συμφωνία συγκροτείται με όρους μεταφυσικής θεμελίωσης και ιστορικής παλαιότητας. Η περιοχή των Βαλκανίων οφείλει τη βαριά αρνητική σημασία του ονόματός της στα εθνικιστικά παράδοξα που επιβλήθηκαν διά της βίας από τις κρατικές διοικητικές και κατασταλτικές μηχανές σε έναν πολύγλωσσο και πολυπολιτισμικό πληθυσμό, έναν πληθυσμό που πετσοκόπηκε σε, υποτίθεται, ‘αμιγή εθνικά σύνολα’ μέσω από γενοκτονίες και εθνοκαθάρσεις.

Συνεπώς, το παράδειγμα της Μακεδονίας, με τις τόσες πολλές πλευρές και τις τόσες πολλές βλέψεις, φορτωμένο με τόσες πολιτικάντικες επιδιώξεις, νομίζω δικαιώνει τη θέση του Κορνήλιου Καστοριάδη. Δεν υπάρχει κύριο όνομα, γιατί η σημασία του ονόματος δεν ανήκει στη διάσταση της γλώσσας ως κώδικα, αλλά στη φαντασιακή διάσταση που ο ίδιος αποκαλεί *φάτις.*

«Μία φάτις δεν είναι φάτις, παρά στον βαθμό που προσφέρει στους συνομιλητές τη δυνατότητα να επισημαίνονται μέσα και χάρη σε αυτό που λέγουν, για να κινούνται μέσα σ’ αυτό, να στηρίζονται επάνω του, για να δημιουργούν τον άλλο, να χρησιμοποιούν τον κώδικα των κατονομασιών, για να προκαλούν την εμφάνιση άλλων σημασιών ή άλλων όψεων των κατ’ επίφασιν ήδη δεδομένων σημασιών.»[20]

Το Μακεδονικό ως ονοματολογικό έχει ήδη επιλυθεί, γιατί δεν ήταν ποτέ ονοματολογικό πρόβλημα. Ήταν πάντοτε πρόβλημα

χειραγώγησης του πληθυσμού και αναπαραγωγής ή επέκτασης της ισχύος των κατεστημένων εξουσιών. Ως τέτοιο συζητείται στις επιτροπές των διεθνών κέντρων αποφάσεων και ως τέτοιο θα επιλυθεί όταν επιλυθεί. Εξάλλου, όπως όλοι παραδέχονται, η επίλυσή του θα είναι μια δήλωση των συσχετισμών ισχύος των υπερεθνικών και διακρατικών σχηματισμών στην πολύπαθη περιοχή.

Σημειώσεις:

[1] Saul Krikpe, *Naming and Necessity*, Μασαχουσέτη. 2001: Harvard University Press, σελ. 28.

[2] Kripke, *Naming*, 30.

[3] Ο.π. 135.

[4] Ό.π. 138.

[5] Ό.π. 38.

[6] Κατ' αυτόν τον τρόπο, ο Kripke φτάνει στο συμπέρασμα ότι τα ονόματα δεν είναι περιγραφές: *«Ας υποθέσουμε ότι R1 και R2 είναι οι δύο απαρέγκλιτοι δείκτες [σ.τ.μ. δηλαδή τα ονόματα] που πλαισιώνουν το σημείο της ταυτότητας. Τότε, η [ταυτότητα] R1=R2 είναι αναγκαία, αν είναι αληθής. Οι αναφορές της και της μπορούν πολύ καλά να έχουν καθοριστεί από τους μη-απαρέγκλιτους δείκτες [σ.τ.μ. δηλαδή τις περιγραφές] D1 και D2 […]. Τότε, παρόλο που η [ταυτότητα] R1=R2 είναι αναγκαία, η [ταυτότητα] D1=D2 μπορεί να είναι ενδεχομενική, και αυτό συχνά οδηγεί στο εσφαλμένο συμπέρασμα ότι η [ταυτότητα] R1=R2 θα μπορούσε να είναι και διαφορετική.»*Ό.π. 144.

[7] Ό.π. 157.

[8] Sylvain Auroux, *Η Φιλοσοφία της Γλώσσας*, (με τη συνεργασία των Jacques Descamps, Djamel Kouloughli), Αθήνα, 1999:

Μεταίχμιο, σελ. 166.

[9] Ό.π. 169.

[10] https://www.britannica.com/topic/zhengming

[11] Στα ελληνικά τα βιβλία τους κυκλοφορούν από τις εκδόσεις Έρμα (πρώην εκδόσεις Εξάρχεια).

[12] Κορνήλιος Καστοριάδης, *Η Φαντασιακή θέσμισης της Κοινωνίας*, Αθήνα, 1978: Ράππα, σελ. 354-355.

[13] Ό.π. 355.

[14] Ό.π. 358.

[15] Ό.π. 481.

[16] Ό.π. 489.

[17] Αν η 'Μακεδονία' δεν είναι ένας απαρέγκλιτος δείκτης διοικητικά, τότε αμφιβάλλουμε αν θα είναι ένας απαρέγκλιτος δείκτης γεωγραφικά, αφού η επίσημη γεωγραφία, για μεγάλες ιστορικές περιόδους εξαρτάται απόλυτα από τη διοίκηση. Όμως, σύμφωνα με τον Kripke, ένας απαρέγκλιτος δείκτης ισχύει μόνο για όσους *πιθανούς κόσμους* τον εμπεριέχουν, συνεπώς η 'Μακεδονία' θα μπορούσε να είναι ένας απαρέγκλιτος δείκτης που η ιστορία της εμπεριέχει την εξαφάνισή της. Οι διαφορετικοί πιθανοί κόσμοι, θα μπορούσαν άραγε να δώσουν μία κοινή ιστορία; Σύμφωνα με την θεωρία των πιθανών κόσμων, όχι, αφού θα αντιστοιχούσαν σε αντίστοιχες πιθανές ιστορίες. Ο Kripke θα μπορούσε να αναφέρει την αναβίωση του ονόματος 'Μακεδονία', όπως και τη διαρκή παρουσία του στη σωζόμενη αρχαία και μεσαιωνική φιλολογία, αρχαία και ρωμαϊκή, για να δείξει ότι η Ιστορία του ονόματος εμπεριέχει και την εξαφάνισή του και την αναβίωσή του τη στιγμή της παρούσας χρήσης του ονόματος στη γλώσσα.

[18] *The Oxford Handbook of the History of Nationalism,* John Breuilly (επιμ.), Οξφόρδη, 2013: Oxford University Press, σελ.

192.

[19] Βλ. το κείμενό μου ‘Τρία παράδοξα του εθνικιστικού λόγου’

[20] Καστοριάδης, *Η Φαντασιακή Θέσμιση,* 491.

Katerina Kolozova για το Μακεδονικό: Ονομασία με βάση την ταυτότητα, αντί τη γεωγραφία;

Katerina Kolozova

Η Katerina Kolozova γεννήθηκε και μεγάλωσε στη Δημοκρατία της Μακεδονίας. Είναι καθηγήτρια φιλοσοφίας, κοινωνικής θεωρίας και σπουδών για το έμφυλο ζήτημα στο Αμερικάνικο Παν/μιο στα Σκόπια και διευθύντρια στο Ιντιτούτο Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών. Συγγραφέας πολλών βιβλίων, ερευνήτρια και πολιτική ακτιβίστρια. Το παρόν κείμενο δημοσιεύεται στο καινούργιο τεύχος της Βαβυλωνίας #20.

«Μακεδονία—η νέα, πιθανή, δυτικο-βαλκανική κρίση στην Ευρώπη», «Η Μακεδονία στα πρόθυρα του πολέμου», «Η σταθερότητα της Μακεδονίας κλονίζεται – απειλή για τη σταθερότητα της νοτιοανατολικής Ευρώπης». Τα παραπάνω αποτελούν μία παράφραση πολυάριθμων τίτλων που έχουν εμφανιστεί στα διεθνή μέσα ενημέρωσης, κατά τη διάρκεια του περασμένου χρόνου. Αντιθέτως, παρόμοιοι φόβοι και ανησυχίες δεν μπόρεσαν να καταγραφούν στο εσωτερικό της χώρας. Οι ντόπιοι θα αντιμετώπιζαν κάθε τέτοια δήλωση **ως θεωρία συνωμοσίας**, ή πιθανότερα, ως μέσο για την

επίτευξη άλλων πολιτικών στοχεύσεων: «ο πολιτικός αντίπαλος το χρησιμοποιεί ως απειλή για να αποκτήσει δύναμη με κάθε κόστος» ή «ως επιχείρημα για να παραμείνει στην εξουσία». Εν συντομία, στη χώρα κατά την περίοδο της επονομαζόμενης πολιτικής κρίσης (2015-16), η απειλή για τη σταθερότητα και την ίδια την ύπαρξη του κράτους δεν είχε θεωρηθεί ποτέ ως μία σοβαρή πιθανότητα, παρά ως ένα τέχνασμα των εκάστοτε πολιτικών αντιπάλων και του «διεθνούς παράγοντα που τους στηρίζει».

Μία «παραισθησιογόνα» λογική κυριαρχεί στην πολιτική σκηνή της μικρής, κλειστοφοβικής, ξενοφοβικής, οικονομικά επαρχιακής χώρας: η αλήθεια δεν είναι ποτέ αποδεδειγμένη και οι αποδείξεις ποτέ αληθινές, «υπάρχει πάντα κάτι από πίσω», το οποίο ο καθένας είναι ικανός να μαντέψει ανάλογα με τις πολιτικές του προτιμήσεις. Μπορεί να συμπεράνει κανείς πως η παράνοια είναι αναπόφευκτη. Και πράγματι, έτσι είναι. Παρ' όλα αυτά, «το γεγονός πως είσαι παρανοϊκός δεν αποκλείει την πιθανότητα να σε κυνηγούν όντως», όπως συνήθιζε να λέει ο Joseph Heller.

Η Μακεδονία έχει τα ακόλουθα θέματα με τους γείτονές της: μία κρατική ονομασία που αμφισβητεί η Ελλάδα, μια Ορθόδοξη Εκκλησία που δεν αναγνωρίζει η Σερβία (και ως εκ τούτου όλος ο υπόλοιπος ορθόδοξος κόσμος), μία επίσημη γλώσσα και ασαφή εθνική ταυτότητα -ή μάλλον «ιστορία»- που δεν αναγνωρίζει η Βουλγαρία. Καθώς τα παράξενα και φαινομενικά ασυμβίβαστα θέματα, που η Μακεδονία έχει με τους γείτονές της, βγαίνουν στην επιφάνεια στην ολότητά τους, θα έμπαινε κανείς στον πειρασμό να ψάξει για ένα μοναδικό **ενοποιητικό χαρακτηριστικό,** σε αυτό το ετερογενές άθροισμα προβλημάτων.

Τα περισσότερα από αυτά σχετίζονται με την ιστορία και την αναγνώριση ενός διακριτού έθνους, είτε μέσω μίας μορφής έθνους-κράτους, είτε μίας διεκδίκησης ταυτότητας. Δεδομένου, όμως, ότι μια εθνική ταυτότητα ή εθνικότητα πηγάζει από ένα έθνος-κράτος και αναλογιζόμενοι το γεγονός πως η νομιμοποίηση ή και η ίδια η ύπαρξη του εν λόγω κράτους δεν αμφισβητείται από κανέναν από τους γείτονες, το ερώτημα παραμένει –**τι**

ακριβώς είναι αυτό, το οποίο στερείται αναγνώρισης στη Μακεδονία και την ιστορία της;

Το όνομα του κράτους, σύμφωνα με την Ελλάδα, αποτελεί μια έκφραση «αλυτρωτικών προσδοκιών», η οποία αναφέρεται στην πιθανότητα να λάβει χώρα μία απόσχιση στην επικράτεια της. Ο πληθυσμός που ενδέχεται να αποσχιστεί είναι αυτός που κάποιος θα μπορούσε να ταυτοποιήσει ως «μακεδονικό έθνος». Ο πληθυσμός αυτός ονομάζεται *σλαβόφωνος* στην Ελλάδα, αλλά η συγκεκριμένη ταυτοποίησή του ανάμεσα στις σλαβικές εθνότητες και εθνικότητες δεν έχει αναγνωριστεί. Ή όταν αναγνωρίζεται, αναφέρεται ως βουλγαρικός. Η Βουλγαρία ισχυρίζεται, αντίστοιχα, πως η εθνική ταυτότητα, όσων αυτοπροσδιορίζονται ως εθνοτικά Μακεδόνες στη Δημοκρατία της Μακεδονίας και στην ελληνική Μακεδονία, είναι στην πραγματικότητα βουλγαρική, ή έστω βουλγαρική στην καταγωγή.

Παλαιότερες δηλώσεις του Σέρβου Υπουργού Εξωτερικών, Ίβιτσα Ντάτσιτς, δείχνουν να υποστηρίζουν θέσεις στο θέμα της ταυτότητας ή τουλάχιστον στο θέμα της ονομασίας (του κράτους) που δεν είναι πολύ διαφορετικές από αυτές που έχουν εκφραστεί από αξιωματούχους των άλλων δύο γειτονικών χωρών. Φαίνεται να υπάρχει μία συμφωνία ανάμεσα στους γείτονες πως **το «μακεδονικό έθνος» αποτελεί μια «κατασκευή», ένα ψέμα και μια «τεχνητή κατασκευή της Γιουγκοσλαβίας του Τίτο»**. Μια τέτοια γενική παραδοχή παρουσιάστηκε στην τριμερή συνάντηση των επικεφαλής του ελληνικού, σερβικού και βουλγαρικού κράτους, που έλαβε χώρα στις 13 Ιουλίου του 2017 στη Θεσσαλονίκη, και στην οποία συζητήθηκε το μακεδονικό ζήτημα (με την απουσία οποιουδήποτε αντιπροσώπου από την πλευρά του μακεδονικού κράτους).

Τα επαναλαμβανόμενα επιχειρήματα, για την εν λόγω κοινή παραδοχή, περιστρέφονται γύρω από την ιστορική αλήθεια του «ποιοι ή τι πραγματικά είναι οι Μακεδόνες», μια συζήτηση που διαρκεί εδώ και σχεδόν έναν αιώνα και αφορά την ιστορία, την εθνική οικοδόμηση και, συνεπώς, την ταυτότητα και το τι αυτή σημαίνει πραγματικά. Η «διαμάχη» για το ονοματολογικό ανάμεσα σε Ελλάδα και Μακεδονία έχει να κάνει, ακριβώς, με αυτή την

περίπλοκη κατάσταση που αποκαλούμε «**ταυτότητα**».

Πριν από έναν χρόνο, ο Αμερικάνος πολιτικός Ντάνα Ροχραμπάτσερ, επικεφαλής στο Γραφείο Εξωτερικών Υποθέσεων της Υποεπιτροπής της Ευρώπης, της Ευρασίας και των Αναδυόμενων Απειλών, σε μια συνέντευξή του σε αλβανικό τηλεοπτικό σταθμό, δήλωσε δημόσια πως «Η Μακεδονία δεν είναι κράτος». Με αυτή τη δήλωση υπονόησε, όπως πολλοί πριν από αυτόν, πως η τελευταία υπήρξε ένα «τεχνητό δημιούργημα» ή παραθέτοντας επακριβώς τις δηλώσεις του, «ένας σχηματισμός που προέκυψε από τη διάλυση της ενιαίας Γιουγκοσλαβίας» και πως θα έπρεπε να διαιρεθεί ανάμεσα στην αλβανική της μειονότητα (που αποδεδειγμένα έχει ταυτότητα) και στη Βουλγαρία, ή οπουδήποτε αλλού η σλαβική πλειοψηφία (χωρίς συγκεκριμένο ορισμό ταυτότητας) προτιμά.

Η πλειοψηφία, επομένως, είναι **ανώνυμη** –όχι απλά το κράτος– και εξαιτίας της έλλειψης ορισμού της, η ίδια η χώρα δεν έχει ουσιαστικό λόγο ύπαρξης (*raison d'être*). Το Στέιτ Ντιπάρτμεντ αρνήθηκε να σχολιάσει τη δήλωση του Ροχραμπάτσερ, επαναδιατυπώνοντας τη στήριξή του στη χώρα και στο ευρωατλαντικό της μέλλον.

Παρόμοια, η κριτική στην «τεχνητή κατασκευή» έχει υπάρξει ένα επαναλαμβανόμενο επιχείρημα στις αντιρρήσεις της Ελλάδας για το συνταγματικό όνομα της χώρας. Η Βουλγαρία, αντιθέτως, έχει επιμείνει στον βουλγαρικό χαρακτήρα της μακεδονικής εθνικότητας και/ή εθνότητας πριν ακόμα την ίδρυση της Σοσιαλιστικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, όπως και σε αυτόν της γλώσσας της. Τότε, σύμφωνα με πολλούς αν όχι με όλους, τους βούλγαρους ιστορικούς, τις σύγχρονες βουλγάρικες πολιτικές αρχές και τα δημόσια πρόσωπα, δημιουργήθηκε αυτό το «τεχνητό κατασκεύασμα».

Είναι αξιοσημείωτο πως ακόμη και οι πιο σημαίνουσες απόψεις του περασμένου αιώνα δεν είχαν, τελικά, σημαντική επιρροή στην πολιτική συζήτηση γύρω από τις ταυτότητες, που έλαβε χώρα στα Βαλκάνια, και στο πώς τα επιχειρήματά της εξυπηρετούν τη θεμελίωση των επίσημων κρατικών πολιτικών. Για παράδειγμα,

στην επίσημη ιστοσελίδα του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών, διαβάζουμε πως η χρήση του όρου «Μακεδονία» από την FYROM αντιπροσωπεύει μια απειλή για την ελληνική ιστορία και την πολιτιστική κληρονομιά. Δεν είναι περίεργο που η ύπαρξη ενός κράτους στον 21ο αιώνα θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την ιστορία περισσότερων από 25 αιώνων και πως αυτό θα μπορούσε να είναι «ένα πολιτικό θέμα που οδηγεί σε αλυτρωτισμό»;

Επιστρέφοντας στο επιχείρημα του «τεχνητού κατασκευάσματος», φαίνεται πως όλοι όσοι το προβάλλουν (Έλληνες, Σέρβοι, Βούλγαροι) αλλά και όσοι υπερασπίζονται τους εαυτούς τους (Μακεδόνες) δεν γνωρίζουν πως **τα έθνη, όπως και κάθε άλλη μορφή του συλλογικού ανήκειν, της οργανωμένης κοινωνικότητας και ταυτότητας, αποτελούν στην πραγματικότητα «κατασκευές».** Δεν υπάρχει τίποτα το «φυσικό» σχετικά με αυτά. Το επιχείρημα αυτό δεν είναι απαραίτητα μεταδομιστικό ή κονστρουκτιβιστικό. Στην πραγματικότητα, πρακτικά, όλες οι ερευνητικές μέθοδοι στη σύγχρονη πολιτική επιστήμη υποθέτουν πως αυτά τα φαινόμενα υπόκεινται στην ιστορική αλλαγή, στον μετασχηματισμό και πως είναι *de facto* «δημιουργήματα». **Έτσι, έχουν όλα ημερομηνία και παραγωγής και λήξης.**

Ωστόσο, αν κάποιος εξετάσει τις ιστορικές και ταυτοτικές εντάσεις μεταξύ Ελλάδας και Μακεδονίας, μπορεί να αντιληφθεί πως και οι δύο πλευρές δρουν σαν η ιστορία να ήταν στατική, σαν μία απαράλλαχτη ταυτοτική ουσία να παραμένει σταθερή εις την αιωνιότητα και σαν να υφίσταται, σε τελική ανάλυση, ένας ορισμός για το ποιοι είναι αυτοί, ουσιαστικά, ως εθνότητες «από πάντα και για πάντα». Σύμφωνα με τους Έλληνες, οι Μακεδόνες είναι Σλάβοι (μία απροσδιόριστη ομάδα) που κλέβουν την ελληνική ιστορία. Οι Μακεδόνες εθνικιστές, από την άλλη, βλέπουν τους εαυτούς τους ως τους ίδιους ανθρώπους με τους αρχαίους Μακεδόνες, ίδιοι και απαράλλαχτοι από τα χρόνια του Μεγάλου Αλεξάνδρου, με κάποιες επιρροές από τις σλαβικές μεταναστεύσεις, που τους έδωσαν τη γλώσσα και το κυριλλικό αλφάβητο.

Πράγματι, στα Βαλκάνια η ιστορία είναι πολιτική και η πολιτική ιστορία.

Αφήνοντας αυτή την αταβιστική λογική, ας πάμε πίσω στην περίοδο του «τεχνητού κατασκευάσματος» του μακεδονικού έθνους –το 1945, στη Γιουγκοσλαβία. Θα πρέπει να συμφωνήσω, πως αυτή υπήρξε η στιγμή της δημιουργίας του έθνους, η στιγμή όπου τμήμα της γεωγραφικής περιοχής της Μακεδονίας απέκτησε το *status* ενός έθνους-κράτους. Αυτό συνέβη 73 χρόνια πριν. Νωρίτερα, υπήρξε ένα επαναστατικό κίνημα, το οποίο εμφανίστηκε στο τέλος του 19ου αιώνα και που αγωνίστηκε με τρομοκρατικά μέσα για την ίδρυση μακεδονικού κράτους. Το κίνημα αυτό ηγείτο από την οργάνωση *Εσωτερική Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση* (VMRO) και, σύμφωνα με αυτήν, η «φύση» της σλαβικής πλειοψηφίας του επερχόμενου έθνους ήταν βουλγαρική. Φαίνεται πως η επίσημη ιστοριογραφία και πολιτική της Βουλγαρίας έχει δίκιο όταν υποστηρίζει πως η Μακεδονία οφείλει να παραδεχτεί ένα σημαντικό κομμάτι της εθνικής της ιστορίας ως στην πραγματικότητα βουλγαρικό, ή τουλάχιστον συνυφασμένο με αυτό της Βουλγαρίας.

Κατά συνέπεια, το Σύμφωνο «καλής γειτονίας και συνεργασίας» μεταξύ της Βουλγαρίας και της Μακεδονίας που υπογράφτηκε στις 2 Αυγούστου 2017, θεωρώ πως είναι ένα ευχάριστο νέο: **απεγκλωβίζει τη Μακεδονία από τη στατική της θέση, που την θέλει από πάντα αγνά μακεδονική, άθικτη από την παρουσία οποιασδήποτε άλλης εθνικότητας, ιστορίας ή αμφισημίας κάθε είδους.** Από την άλλη, εάν η θεώρηση της ταυτότητας, ως κάτι σταθερό και απαράλλαχτο στην αιωνιότητα, παραμένει η υπόγεια λογική της βουλγαρικής πλευράς, τότε δεν θα καταφέρει να αναγνωρίσει το γεγονός πως ακόμα κι αν το μακεδονικό έθνος είναι «μόλις» 73 χρόνων και κομμουνιστικό στην καταγωγή του, υφίσταται πλέον.

Αποτελεί πλέον μια πραγματικότητα, με μια διακριτή εθνοτική και εθνική ταυτότητα. Οι Μακεδόνες, αυτοί που αναγνωρίζουν τους εαυτούς τους ως τμήμα της κοινής ιστορίας που

μοιραζόμαστε με τη Βουλγαρία και αυτοί που είναι σλαβόφωνοι, ουσιαστικά αυτοί που αυτοπροσδιορίζονται ως εθνοτικά Μακεδόνες, έχουν κληρονομήσει μία συγκεκριμένη εθνική ταυτότητα μέσα στην οποία έχουν γεννηθεί. Με άλλα λόγια, το «τεχνητό κατασκεύασμα του Τίτο» βρίσκεται πλέον στη θέση του, για περισσότερο από επτά δεκαετίες, και πολλοί δεν έχουν άλλη επιλογή από το να αναγνωρίσουν τους εαυτούς τους ως κομμάτι του, όντας γεννημένοι εκεί.

Το γεγονός πως η Μακεδονία έχει υπογράψει ένα σύμφωνο με τη Βουλγαρία, το οποίο αποδέχεται την κοινή ιστορία και σχετίζεται με τις προσπάθειες οικοδόμησης κράτους από τον 19ο αιώνα, ενώ παράλληλα επιμένει ακόμα στη διακριτότητά της, δείχνει μια **δυναμική θεώρηση της ταυτότητάς της**, η οποία για πρώτη φορά, δεν προϋποθέτει μία σταθερή και παγιωμένη ουσία του «μακεδονικού εαυτού». Αυτή είναι η νέα επαναστατική προοπτική που παρέχει αυτή η συμφωνία, όχι μόνο για τη βελτίωση των σχέσεων μεταξύ Μακεδονίας και Βουλγαρίας, αλλά και ως παρακαταθήκη για την ανάπτυξη σχέσεων καλής γειτονίας με την Ελλάδα και τη Σερβία, επίσης. Ίσως το μοντέλο που εισήγαγαν η Βουλγαρία και η Μακεδονία να μπορέσει πραγματικά να χρησιμοποιηθεί ως ένα θεμέλιο για την επίλυση της πολυετούς διαμάχης ανάμεσα σε Μακεδονία και Ελλάδα.

Αν εκκινήσουμε από τη θέση πως το πρόβλημα είναι στην πραγματικότητα περισσότερο ιστορικό, περισσότερο βασισμένο στις ταυτότητες, παρά κυρίως «τεχνικό» (μια γεωγραφική διάκριση ανάμεσα σε μία περιοχή και ένα κράτος), τότε ίσως μία λύση στις ιστορικό-πολιτιστικές εντάσεις, παρόμοια με αυτή που επετεύχθη με τη Βουλγαρία, να μπορούσε να επιλύσει το ζήτημα; Ίσως, μια διαφοροποίηση βασισμένη στην ταυτότητα, και όχι στη γεωγραφία, να μπορούσε να επιλύσει τη διαμάχη πιο ομαλά και σε μόνιμη βάση;

Θα μπορούσε, το όνομα *Σλαβικομακεδόνες* ή *Σλαβομακεδόνες* να κατευνάσει τους ελληνικούς φόβους αλλά και να είναι δίκαιο, παράλληλα, με την ιστορική ορθότητα, που σχετίζεται με τη

μακεδονική εθνική ταυτότητα (συμπεριλαμβανομένου του τμήματος για το οποίο έχει αξιώσεις και η Βουλγαρία);

Προκειμένου να ξεκινήσει ένας τέτοιος διάλογος, είναι αναγκαίο να αποδεχτούν οι Μακεδόνες πως, στην πραγματικότητα, **δεν υπάρχει μια παγιωμένη ουσία στα θέματα ταυτοτήτων και πως οι μόνες σταθερές είναι η δυναμική και η μετεξέλιξη.** Επομένως, ένας σύγχρονος παρά ένας αρχαίος ορισμός αυτού που ταυτοποιείται (του «Μακεδόνα») θα εξυπηρετήσει καλύτερα το ίδιο του το μέλλον, αλλά και αυτό των γειτόνων του, ελπίζοντας πως θα οδηγήσει στην επίλυση της διαμάχης του ονοματολογικού με την Ελλάδα.

Μετάφραση: **Πάνος Παπαπανάγου**

Σημειώσεις για την ΕΜΕΟ

Βασίλης Γεωργάκης

Σε προηγούμενο άρθρο σχετικό με το περίφημο Μακεδονικό Ζήτημα, αναφερόμενοι στην εξέγερση του Ίλιντεν, κάναμε μία νύξη για την ΕΜΕΟ[1] και κυρίως για τον σοσιαλίζοντα χαρακτήρα αρκετών στελεχών της, που χάθηκαν με την αποτυχία της εξέγερσης. Κρίθηκε αρκετά σημαντικό να επανέλθουμε στο ζήτημα κάπως πιο αναλυτικά.

Μία σειρά εργασιών, μεταπτυχιακών και διδακτορικών διατριβών, που εκπονήθηκαν -συμπτωματικά- στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο της θεσσαλονίκης στις αρχές της δεκαετίας του ’90 -ακόμα μία ευτυχής σύμπτωση!- κατέληγαν ελαφρά τη καρδία στο συμπέρασμα πως η ΕΜΕΟ, παρά τις αυτονομιστικές διακηρύξεις της, ήταν μία οργάνωση ελεγχόμενη περίπου απόλυτα από τη Σόφια και το

βουλγάρικο κράτος και υιοθετούσε την κοινωνικού περιεχομένου και αυτονομιστική συνθηματολογία στον βαθμό που εξυπηρετούσε την προσπάθειά της, να προσεταιριστεί όσο το δυνατόν μεγαλύτερα τμήματα του πληθυσμού της Μακεδονίας. Μία διαδικασία εισοδισμού στην πραγματικότητα, προς τις επιδιώξεις του βουλγαρικού εθνικισμού.[2] Το σχήμα αυτό για την ΕΜΕΟ όμως δεν απαντάει στην πραγματικότητα στο ερώτημα, που προκαλούσε αμηχανία στους θιασώτες του ελληνικού εθνικισμού ήδη από τον 19ο αιώνα, το **πώς η οργάνωση αυτή κέρδισε την υποστήριξη τόσο μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού της Μακεδονίας;**

Η απάντηση δεν μπορεί να αφορά για ακόμα μία φορά μόνο χάρτες πληθυσμιακής συνθέσεως της Μακεδονίας, στατιστικές και καταμετρήσεις εκκλησιών και σχολείων. Η διαμόρφωση και η εμφάνιση του βουλγαρικού εθνικισμού κατά τη δεκαετία του 1870, καθώς και η δημιουργία της βουλγαρικής Εξαρχίας έπαιξαν πράγματι σημαντικό ρόλο στο να επέλθει το οριστικό ρήγμα στην κοινότητα των χριστιανών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (Ρουμ Μιλέτ), ωστόσο οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης στην μακεδονική ύπαιθρο έπαιξαν εξίσου σημαντικό ρόλο. Σε μία σλαβόφωνη θάλασσα που αποτελούσε η ύπαιθρος, η γη αποτελούσε ιδιοκτησία ολίγων μουσουλμάνων μπέηδων και ακόμα λιγότερων Ελλήνων και Εβραίων:

«..Πλην τούτου οι βουλγαρόφωνοι δέχονται να καλλιεργώσι την γην ως δουλοπάροικοι ενώ Έλληνας τοιούτους, πλην Θεσσαλών, Ευβοέων και Μακεδόνων τινών, δεν γνωρίζω. (…) Οι βουλγαρόφωνοι εργάζονται πολύ και ζητούσιν ελάχιστα (…) Αλλ' οι γαιοκτήμονες, ως είπον, δεν είναι πάντες Έλληνες, ολίγοι είναι Έλληνες, ολίγοι Ιουδαίοι, οι δε πλείστοι Τούρκοι. Αλλά και οι Έλληνες γαιοκτήμονες αδιαφορούσι περί της εθνικής ζημίας όταν πρόκειται περί προσωπικού κέρδους. Ίσως και δεν αναλογίζονται το μέγεθος του εθνικού κινδύνου ον παρασκευάζουσι δια της προσλήψεως βουλγαροφώνων εις τα κτήματα αυτών. Ποσάκις ήκουσα Ελλήνων αποκρινομένων εις το ανήσυχον ερώτημά μου: «Έως που φθάνουν τα βουλγαρόφωνα χωρία προς νότον;» δια της φράσεως' «Μα αυτά είναι τσιφλίκια» δηλαδή' «Το φοβείσθε; Οι κάτοικοι

*των χωρίων τούτων είναι δουλοπάροικοι, οιωνεί κτήνη. Ημέτεροι ή τούρκοι κατέχουσιν την γην».**[3]***

> *Παραμονές της εξέγερσης του Ίλιντεν, ο Ίων Δραγούμης ακούει έκπληκτος, τους γνώστες των πραγμάτων της περιοχής, να παρομοιάζουν του σλαβόφωνους με κτήνη που απλώς εργάζονται αδιάκοπα και υπό άθλιες συνθήκες στα τσιφλίκια.*

Δεν υπάρχει λόγος να πιστεύουμε πως η κατάσταση ήταν ιδιαίτερα καλύτερη τον Οκτώβριο του 1893, όταν μία ομάδα διανοούμενων ίδρυσε στη Θεσσαλονίκη την επαναστατική οργάνωση, που έμελλε να μετεξελιχτεί στην ΕΜΕΟ. Πρωτεργάτες της κίνησης αυτής ήταν άνθρωποι με μια κάποια μόρφωση, όπως ο δάσκαλος Ντάμιαν Γκρούεφ και ο φυσικός Χρίστο Τατάρτσεφ. Οι άνθρωποι αυτοί ήταν σαφέστατα επηρεασμένοι από τη διάδοση ιδεών ανατρεπτικού κοινωνικού περιεχομένου στην κοσμοπολίτικη Θεσσαλονίκη και σίγουρα ελατήρια δύναμη για αυτούς, ήταν η άθλια κοινωνική και οικονομική κατάσταση της παραπαίουσας Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.[4]

Η οργάνωση, κατά την πρώτη περίοδο της ύπαρξής της, ακολούθησε μία τακτική νομιμότητας, όσον αφορά τουλάχιστον τις μορφές πολιτικής και πάλης που επέλεξε να ακολουθήσει.[5] Στο πρώτο της συνέδριο, το 1894 στη Θεσσαλονίκη, η οργάνωση αποφάσισε να αποστασιοποιηθεί από τον εθνικιστικό πυρετό της εποχής και να επιδιώξει την **αυτονομία της Μακεδονίας**, η οποία φαινόταν καλύτερη λύση για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων της περιοχής.[6]

Το σύνθημα τους ήταν ξεκάθαρο: *«Δεν είμαστε ούτε Έλληνες ούτε Βούλγαροι, αλλά Μακεδόνες Ορθόδοξοι»**[7]*.

Σε αυτή την πρώιμη περίοδο της ΕΜΕΟ (η οποία δεν ονομάζεται επισήμως ακόμα έτσι αλλά θα αναφέρεται με αυτό το όνομα για πρακτικούς λόγους) πρωταγωνιστικό ρόλο παίζουν προσωπικότητες όπως ο Γιάνε Σαντάνσκυ (1872-1915) και ο Γκότσε Ντέλτσεφ (1872-1903). Ειδικά ο δεύτερος, γόνος αστικής οικογένειας από το Κιλκίς, αποτέλεσε μία ιδιαίτερα σημαντική φυσιογνωμία για

τη διάδοση των σοσιαλιστικών ιδεών στα Βαλκάνια. Οι δραστηριότητες του αυτές μάλιστα, προκάλεσαν την αποβολή του από τη Στρατιωτική Ακαδημία της Σόφιας το 1894. Έκτοτε αφοσιώθηκε στην επαναστατική δραστηριότητα υπέρ της Αυτόνομης Μακεδονίας, δραστηριότητα την οποία συνδύασε με αυτή του δασκάλου.[8] Ο Ντέλτσεφ χαρακτηρίζονταν μεταξύ άλλων από μία γνήσια συμπάθεια για τους αγροτικούς πληθυσμούς, τόσο τους χριστιανικούς όσο και τους μουσουλμανικούς, καθώς και από έντονη καχυποψία απέναντι στις ρώσικες και τις βουλγάρικες επιδιώξεις στη Μακεδονία και τα Βαλκάνια.[9]

Ο χαρακτήρας της οργάνωσης αποκρυσταλλώθηκε στο δεύτερο συνέδριο, που έλαβε χώρα το 1896, όταν μεταξύ άλλων, αποφασίστηκε να γίνονται δεκτοί όλοι οι κάτοικοι των ευρωπαϊκών εδαφών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ανεξαρτήτως εθνικού προσδιορισμού ή θρησκείας καθώς και η καταδίκη κάθε εθνικιστικού συνθήματος. Πλέον στόχος έγινε η οργάνωση μίας εξέγερσης, με την ίδρυση επιτροπών σε όσο το δυνατόν περισσότερους οικισμούς και τη συγκέντρωση οπλισμού και λοιπών εφοδίων.

Σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητο να γίνουν κάποιες διευκρινήσεις. Αρχικά, παρά τις διακηρύξεις της ΕΜΕΟ, η συντριπτική πλειοψηφία των ανθρώπων που οργανώθηκαν σε αυτή ή των πληθυσμών που ήταν ευνοϊκά διακείμενοι στους σκοπούς της, είχαν ήδη διαρρήξει τους δεσμούς τους με το Οικουμενικό Πατριαρχείο και είχαν προσχωρήσει στην Εξαρχία.[10] Οι ελληνόφωνοι πληθυσμοί έμειναν απρόσβλητοι από την αυτονομιστική προπαγάνδα, τόσο στις περιοχές όπου αποτελούσαν την πλειοψηφία (Χαλκιδική και νότια τμήματα της Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας) όσο και βορειότερα, όπου οι ελληνόφωνοι πληθυσμοί ήταν περιορισμένοι σε αστικά κέντρα όπως την Καστοριά, την Φλώρινα, το Μοναστήρι (Βίτολα) και τις Σέρρες. Ειδικά στην περίπτωση των δεύτερων περιοχών, η ελληνική γλώσσα αποτελούσε μεταξύ άλλων, κριτήριο ταξικού και κοινωνικού προσδιορισμού.

Η ελληνική παρέμενε η lingua franca του εμπορίου στα οθωμανικά

Βαλκάνια και χρησιμοποιούνταν κυρίως από τους άνδρες (και όχι από τις περιορισμένες στο σπίτι γυναίκες) που ασχολούνταν με αστικά επαγγέλματα – παράλληλα, οι λίγοι Έλληνες της υπαίθρου κατείχαν συνήθως μεγάλες εκτάσεις γης και δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις όπου ταξικές διαμάχες, συγκρούσεις δηλαδή ανάμεσα σε κολίγους και τσιφλικάδες, αποκτούσαν εθνοτικές διαστάσεις, ιδιαίτερα εν όψει της κατάλυσης της οθωμανικής εξουσίας.[11]

Απρόσβλητοι παρέμεναν επίσης οι Μουσουλμάνοι, είτε τουρκόφωνοι είτε αλβανόφωνοι. Οι εκκλήσεις των αυτονομιστών προς αυτούς, ιδιαίτερα κατά την βραχύβια περίοδο της «Δημοκρατίας του Κρούσοβο»[12], έπεσαν στο κενό.[13] Οι πληθυσμοί που αμφιταλαντευόντουσαν ήταν αυτοί των σλαβόφωνων Πατριαρχικών και ο προσεταιρισμός αυτών αποτέλεσε ουσιαστικά τον στόχο της ελληνικής, της βουλγαρικής και της αυτονομιστικής-μακεδονικής προπαγάνδας.

Η δεύτερη διευκρίνιση αφορά στις ισορροπίες εντός του αυτονομιστικού κινήματος. Πράγματι, εντός της οργάνωσης υπήρχαν αρκετά στελέχη που προσέβλεπαν στην αρωγή και καθοδήγηση του βουλγαρικού κράτους και έβλεπαν την αυτονομία της Μακεδονίας ως έναν ενδιάμεσο σταθμό πριν την ένωση με τη Βουλγαρία. Γνωστά τέτοια στελέχη ήταν ο Μπόρις Σαράφωφ και ο Κρίστο Μάτωφ. Ο Γιώργος Μαργαρίτης αναφέρεται σε δύο πτέρυγες εντός της οργάνωσης, της «αριστερής» και της φιλοβουλγαρικής.[14] Η ύπαρξη της φιλοβουλγαρικής αυτής τάσης, είναι αδιαμφισβήτητη, δεν αρκεί ωστόσο να στοιχειοθετήσει τις θεωρίες περί εισοδισμού προς τις επιδιώξεις του βουλγάρικου εθνικισμού, που προσάπτουν προς την ΕΜΕΟ τόσο εύκολα, ιστορικοί συνεπείς με το ελληνικό εθνικό αφήγημα.

Όσον αφορά το βουλγάρικο κράτος, είναι ξεκάθαρο, πως η δημιουργία της ΕΜΕΟ αντέβαινε τους σχεδιασμούς του, καθώς υπήρχε σημαντικός κίνδυνος να δημιουργηθεί ένα μαζικό κίνημα μακριά από τον δικό του έλεγχο και καθοδήγηση. Για αυτό τον λόγο απάντησε πολύ σύντομα, με τη δημιουργία της Ανώτατης Μακεδονικής Επιτροπής, το 1895 στην Σόφια. Η επιτροπή αυτή, τα μέλη της οποίας είναι πιο γνωστά ως *Βερχοβιστές* (εκ του

Βερχόβεν Κομιτάτ – Ανώτατη Επιτροπή), ήταν πράγματι ένας οργανισμός καθοδηγούμενος από το βουλγαρικό κράτος, που στόχευε στην προετοιμασία της προσάρτησης της Μακεδονίας στη Βουλγαρία.

Στην ίδρυση της επιτροπής, έπαιξαν πολύ σημαντικό ρόλο οι χιλιάδες των βουλγαρικής συνείδησης Μακεδόνων που είχαν εγκατασταθεί στη Βουλγαρία και ιδιαίτερα στη Σόφια (τουλάχιστον 20.000) και οι οποίοι από τότε αποτελούν μία ισχυρότατη ομάδα πίεσης στα βουλγαρικά πράγματα.[15] Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός, πως η αθρόα προσέλευση των ανθρώπων αυτών στη Βουλγαρία δημιούργησε έντονες προστριβές με τους ντόπιους, ειδικά στον τομέα της αναζήτησης εργασίας, οδηγώντας αρκετούς Βούλγαρους στην υιοθέτηση του συνθήματος «**Η Μακεδονία στους Μακεδόνες**», με τη σιωπηλή υποσημείωση «**Έξω οι Μακεδόνες από την Βουλγαρία**»…

Η Ανώτατη Επιτροπή της Σόφιας επισήμως, ανέλαβε τον συντονισμό των διαφόρων επαναστατικών οργανώσεων που δρούσαν εντός της Μακεδονίας. Σε αυτή την πρώτη φάση, η ΕΜΕΟ συμμετείχε στην Επιτροπή με αντιπροσώπους της, φρόντισε όμως να προσθέσει στη δική της ονομασία τον τίτλο Κεντρική Επιτροπή, για λόγους διαφοροποίησης. Οι υποστηρικτές της ΕΜΕΟ θα γίνουν πια γνωστοί ως *Τσεντραλιστές* (Τσέντραλ Κομιτάτ – Κεντρική Επιτροπή).

Ντάμιαν Γκρούεφ και Γκότσε Ντέλτσεφ

Οι δύο αυτές επιτροπές, που οι Έλληνες ιστορικοί χαρακτηρίζουν «αδελφές οργανώσεις», θα συγκρουστούν πολλές φορές, με εκατέρωθεν δολοφονικές επιθέσεις μέχρι τον τελικό αφανισμό της «αριστερής» πτέρυγας της ΕΜΕΟ και της υποταγής της οργάνωσης, στις επιταγές της Σόφιας. Αυτή η διαδικασία ωστόσο δεν υπήρξε καθόλου ομαλή ή τόσο αναμενόμενη, όπως υπονοείται στην ελληνική ιστοριογραφία.

Η πρώτη βουλγαρική επέμβαση στα της Μακεδονίας, το 1895, ήταν θορυβώδης αλλά ελάχιστα αποτελεσματική -η βιαστική εξέγερση που οργανώθηκε στην περιοχή του Μελένικου από τον Σαράφωφ κατέληξε σε καταστροφή και σφαγές, ενώ επιπρόσθετο πρόβλημα για τη Σόφια ήταν η σημαντική υποστήριξη που η ΕΜΕΟ κέρδιζε στους αγροτικούς πληθυσμούς, χάρις στη μεθοδική ηγεσία του Ντάμιαν Γκρούεφ.[16] Από το 1898 και την καταστροφική ήττα της Ελλάδας στον «ατυχή» Ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897, η Ανώτατη Επιτροπή νιώθει έτοιμη να αρχίσει την περαιτέρω οργάνωση ενός επαναστατικού κινήματος, περνώντας πλέον στην ένοπλη φάση.

Όπως σημείωνε σε επιστολή του προς τον πρίγκιπα Φερδινάνδο της Βουλγαρίας, ένα μέλος των Βερχοβιστών το 1899: *«..Η βουλγαρική δραστηριότητα δεν μπορεί να προχωρήσει περαιτέρω σε αυτή την (εκπαιδευτική) κατεύθυνση δεν έχουμε τίποτε άλλο να κερδίσουμε με τις εκκλησίες και τα σχολεία. Έχουμε κάνει ό,τι μπορούσαμε απέναντι στους Τούρκους [στο θρησκευτικό και εκπαιδευτικό επίπεδο] και χάνουμε έδαφος μπροστά στον Ελληνισμό. Ο κύριος στόχος μας τώρα πρέπει να είναι η απελευθέρωση της Μακεδονίας..».**[17]*

Η ΕΜΕΟ υποχρεώνεται και αυτή να προετοιμαστεί για μία εξέγερση. Η εύκολη νίκη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας το 1897 της έδωσε την αυτοπεποίθηση να ξεμπερδέψει με τους ταραξίες στα εδάφη της, ενώ οι συχνές επιθέσεις τακτικών στρατευμάτων και άτακτων μουσουλμάνων σε ύποπτα, για συνεργασία με τους αυτονομιστές, χωριά, δημιουργούσαν βαρύ κλίμα στη Μακεδονία και απειλούσαν να εξατμίσουν τα κέρδη της οργάνωσης. Έστω και υπό το βάρος των συνθηκών οι αυτονομιστές έπρεπε να κινηθούν.[18]

Στο γύρισμα του αιώνα η προετοιμασία μίας ένοπλης εξέγερσης στα οθωμανικά Βαλκάνια εντατικοποιήθηκε. Η ΕΜΕΟ τότε υιοθέτησε το όνομα με το οποίο θα μείνει γνωστή: Εσωτερική Μακεδονοαδριανουπολίτικη Επαναστατική Οργάνωση – Βάτρεσνα Μακεντόνσκα-Οντρίνσκα Ρεβολουτσιόνα Οργκανιζάτσια (ΒΜΡΟ).[19] Η περίοδος αυτή, μέχρι και την εξέγερση του Ίλιντεν χαρακτηρίζεται από έντονη δραστηριοποίηση συμμοριών (τσέτες) στη μακεδονική ύπαιθρο, αλλά και από τη σταδιακή απομάκρυνση της καθοδήγησης του αγώνα από την «αριστερή» πτέρυγα της ΕΜΕΟ.

Την περίοδο που οι ένοπλες ομάδες αρχίζουν να δραστηριοποιούνται έντονα (χωρίς να αποφεύγουν ενέργειες κατατρομοκράτησης του άμαχου πληθυσμού), απεσταλμένοι της Ανώτατης Επιτροπής εμφανίζονται στην περιοχή κατασυκοφαντώντας στελέχη της ΕΜΕΟ όπως τον Ντέλτσεφ: «*..Εμείς ήρθαμε από τη Βουλγαρία να βοηθήσουμε τα αδέρφια μας, όμως οι εδώ προϊστάμενοι δεν θέλουν να μας αναγνωρίσουν με τίποτα, λες και δεν ξέρουμε πως κι αυτοί παίρνουν διαταγές από τη Σόφια, από*

τον δικό τους Ντέλτσεφ, που κλέβει τον πληθυσμό, που τρέχει σε γλέντια και χορούς και πίνει μπύρα στα Καφέ Σαντάν. (…) Οι εδώ σοσιαλιστές και αναρχικοί δεν πρέπει να διοικούνται από τη Σόφια, από τον Ντέλτσεφ για μένα αυτός είναι ένα μηδενικό..»[20]

Τα στελέχη αυτά, όπως εν προκειμένω ο Συνταγματάρχης του βουλγαρικού στρατού Αναστάς Γιάνκωφ, προσπάθησαν να υποκινήσουν μία εξέγερση στη Μακεδονία ήδη από το φθινόπωρο του 1902, την στιγμή που τα στελέχη της ΕΜΕΟ εκτιμούσαν πως δεν υπήρχε η κατάλληλη προετοιμασία. Οι πιέσεις αυτές από την πλευρά των Βερχοβιστών θα συνεχίζονταν και σε μεγάλο βαθμό επηρέασαν την επιλογή του χρόνου της εξέγερσης του Ίλιντεν -σε αυτό το σημείο συγκλίνουν οι απόψεις των περισσότερων ιστορικών, οι οποίοι θεωρούν πως **τα στελέχη της ΕΜΕΟ βάδισαν προς αυτή απρόθυμα και με πολλές αμφιβολίες.**

Το έτος 1903 ήταν καθοριστικό για τη μετέπειτα πορεία της οργάνωσης. Τον Ιανουάριο, σε έκτακτο συνέδριο στη Θεσσαλονίκη αποφασίστηκε παρά τις διαφωνίες διαφόρων στελεχών να προετοιμαστεί ένοπλη εξέγερση για εκείνο το έτος και κυκλοφορεί φυλλάδιο με οδηγίες προς τα μέλη της ΕΜΕΟ για την περαιτέρω δράση τους. Όσον αφορά το θέμα της καθοδήγησης, η ΕΜΕΟ του «εισοδισμού προς την Βουλγαρία» σημειώνει:

«*..Καθ' ον χρόνον διαφωτίζετε τα πνεύματα των πολεμιστών δεν πρέπει να παραμελήτε να επισύρητε την προσοχήν αυτών επί του Μακεδονικού ζητήματος υπό έποψιν διεθνή. Πρέπει να εθίσητε αυτούς να μη αναμένωσι καμμίαν βοήθειαν παρά της Ρωσίας, Αυστρίας, Βουλγαρίας, Σερβίας και Ελλάδος, αλλά να βασίζωνται επί της ιδίας αυτών δυνάμεως. Πρέπει να αναπτύξητε αυτοίς ότι η ελευθερία δεν δίδεται ως ελεημοσύνη εις τους λαούς αλλ' αυτή αποκτάται δια των όπλων, και όσον το όπλον ευρίσκεται πλησιεστέρον εις την χείρα τόσον και η δύναμις αυξάνει. Η κατήχησις δεν πρέπει να περιορίζηται εις την εξέταση του ζητήματος υπό διεθνή μόνον έποψιν, απεναντίας πρέπει να κατηχηθή ότι και μετά την ανάκτησιν της ελευθερίας αυτού η διαχείρισις της εξουσίας κατά την βούλησιν εαυτού, μόνον δι'*

*αυτού του μέσου δύναται να εξασφαλισθή. Έθνος του οποίου τα δικαιώματα και αι προνομίαι μόνον επί του χάρτου εισί γραμμένα δεν είναι ελεύθερον..»**[21]***

Τα γεγονότα του Απριλίου του 1903 ήταν το πρελούδιο για αυτό που θα ακολουθούσε. Οι θεαματικές επιχειρήσεις των **«Βαρκάρηδων» της Θεσσαλονίκης** (ανατίναξη της Οθωμανικής Τράπεζας και του Καζίνο Αλάμπρα, βύθιση του γαλλικού πλοίου Γκουανταλκιβίρ) αν και άκρως επιτυχημένες επέφεραν τη διάλυσή τους, με αποτέλεσμα τον θάνατο σχεδόν όλων των στελεχών της αναρχικής αυτής ομάδας.[22] Λίγες μέρες αργότερα ο Γκότσε Ντέλτσεφ θα περικυκλωθεί με την τσέτα του από οθωμανικό απόσπασμα κοντά στις Σέρρες και θα σκοτωθεί -ο θάνατός του ήταν καταστροφικό πλήγμα για την «αριστερή» πτέρυγα.

Η εξέγερση του Ίλιντεν, που ξέσπασε στις 20 Ιουλίου, μία εξέγερση τυπικού αγροτικού χαρακτήρα, παρά τις κάποιες επιτυχίες που είχε στη δυτική Μακεδονία, με την κήρυξη της «Δημοκρατίας του Κρουσόβου» και στην περιοχή των Σαράντα Εκκλησιών στην ανατολική Θράκη, σύντομα κατέρρευσε. Η ανελέητη καταστολή της από τα οθωμανικά στρατεύματα (με τα οποία συνεργάστηκαν άψογα Πατριαρχικοί κληρικοί όπως Μητροπολίτης Καστοριάς, Γερμανός Καραβαγγέλης) προκάλεσε κύματα συμπάθειας στην Ευρώπη -το μόνο ίσως κατόρθωμα της κίνησης.

Η ΕΜΕΟ βγήκε από αυτή βαριά τραυματισμένη, εξαιτίας της απώλειας πολλών από τα καλύτερα στελέχη της, ειδικά στη Θεσσαλονίκη, αλλά κυρίως με βαριά τραυματισμένο το ηθικό της -η υποστήριξη από το βουλγαρικό κράτος έμοιαζε πια μονόδρομος για πολλούς αυτονομιστές. Η Σόφια κατάφερε πλέον σταδιακά να χειραγωγήσει την οργάνωση, αν και η βία ανάμεσα στις δύο τάσεις συνέχισε ακόμα και εν μέσω του «Μακεδονικού Αγώνα», με αποκορύφωμα τη δολοφονία του βουλγαρόφιλου Μπόρις Σαράφωφ, το 1907, την οποία ενορχήστρωσε ο Γιάνε Σαντάνσκυ.[23] Την εποχή της δολοφονίας του ο Σαράφωφ είχε ανελιχθεί στην ηγεσία της ΕΜΕΟ, δείγμα της τροπής που έπαιρναν τα πράγματα.

Παρά τις αναλαμπές της δράσης των αυτονομιστών η μοίρα της

ΕΜΕΟ είχε κριθεί.

Πολλοί αυτονομιστές αγωνιστές πέρασαν στο στρατόπεδο του βουλγάρικου εθνικισμού, όπως ο Βασίλης (Τσίλιος) Τσακαλάρωφ, ο οποίος από τις συγκρούσεις με τον Γιάνκωφ και τους Βερχοβιστές κατέληξε να καθοδηγεί παραστρατιωτικές μονάδες στο πλευρό του βουλγαρικού στρατού (για να σκοτωθεί σε σύγκρουση με αντίστοιχες ελληνικές συμμορίες το 1913), ενώ άλλοι, όπως ο Σαντάνσκυ προτίμησαν να συνεργαστούν με τους Νεότουρκους, με την ελπίδα ότι θα μπορούσαν να εργαστούν για τον εκδημοκρατισμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Οι ελπίδες αυτές διαψεύστηκαν και οι Βαλκανικοί Πόλεμοι, ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος και κυρίως οι ανταλλαγές πληθυσμών άλλαξαν για πάντα το πληθυσμιακό τοπίο της Μακεδονίας.

Η ΕΜΕΟ διασπασμένη και με τα περισσότερα ιδρυτικά στελέχη της να έχουν χαθεί, μετατράπηκε σε μία άκρως αντιδραστική οργάνωση, ένα κράτος εν κράτει στο βουλγάρικο τμήμα της Μακεδονίας, αυτό του Πίριν. Ήταν τέτοια δε η ισχύς της, που στις αρχές της δεκαετίας του ’20, η Βαλκανική Κομμουνιστική Ομοσπονδία θα αναγκαστεί να την συμπεριλάβει στους επαναστατικούς σχεδιασμούς της για τα Βαλκάνια, προκαλώντας μία κίνηση ντόμινο που επηρέασε καταλυτικά και την εξέλιξη του ελληνικού εργατικού κινήματος και του ΚΚΕ.[24]

Ακόμα και μία τόσο συνοπτική επισκόπηση όσο η παρούσα, δείχνει πως αν μη τι άλλο, η υπόθεση που θέλει τις αυτονομιστικές κινήσεις της Μακεδονίας των τελών του 19ου αιώνα, να είναι πλήρως εξαρτώμενες από τη Σόφια και το βουλγαρικό κράτος, δεν είναι τόσο στέρεα όσο παρουσιάζεται. Ο χαρακτηρισμός «Μακεδόνας», εμφανίζεται ξανά και ξανά σε ημερολόγια, αυτοβιογραφίες και επιστολές και παρά το γεγονός πως πράγματι για τους περισσότερους ανθρώπους της εποχής δεν ανταποκρίνονταν σε κάποιον ξεχωριστό εθνικό προσδιορισμό, δείχνει πως για πολλούς από αυτούς **το όραμα μίας Μακεδονίας αυτόνομης και πολυπολιτισμικής δεν ήταν ένα τρικ για την προσέλκυση υποστηρικτών αλλά ένα ειλικρινές πρόταγμα.**

Είναι αν μη τι άλλο προσβλητικό, να αγνοούμε με τόσο επιδεικτικό τρόπο αυτή την τοποθέτηση μίας σειράς ανθρώπων που πέραν όλων των άλλων, υπήρξαν και σκαπανείς κοινωνικών ιδεών σε αυτή τη γωνιά της Ευρώπης, στα πλαίσια της θεοκρατικής Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Εξίσου προσβλητικό είναι, όταν τοποθετήσεις για κατασκευασμένα έθνη (ωσάν να υπάρχουν μη κατασκευασμένα) προέρχονται από «προοδευτικούς» πολιτικούς χώρους, που έβλεπαν στα αλαλάζοντα πλήθη των μακεδονομάχων των συλλαλητηρίων «μαχόμενο λαό». Για αυτούς και μόνο, αντί επιλόγου, παραθέτουμε τις τελευταίες αράδες που σημείωσε ένας από τους «κατασκευασμένης εθνότητας» Μακεδόνας, στιγμές πριν αυτοκτονήσει, όντας περικυκλωμένος από καταδιωκτικό απόσπασμα:

*«..Να ξέρετε, σύντροφοι, πως και χωρίς εμάς δεν πρέπει καθόλου να χάνετε το κουράγιο σας. Μη φοβάστε, κάποια μέρα θα τελειώσουν όλα αυτά και θα λάμψει η λευτεριά, η ισότητα και η αδελφοσύνη. Κουράγιο και μόνο κουράγιο! Άλλοι χάνονται τυχαία, άλλοι πεθαίνουν από πυρετό και άλλες αρρώστιες, εμείς πάλι οι ομοϊδεάτες σύντροφοι πεθαίνουμε σε μάχη με τους τυράννους του λαού. Αντίο Μακεδονία, αντίο σύντροφοι, αντίο γονείς και συγγενείς. Ζήτω η επανάσταση, η ελευθερία, η ισότητα και η αδελφοσύνη. Κάτω η τυραννία, κάτω η σκλαβιά..»****[25]***

_____-

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

[1] Εσωτερική Μακεδονοαδριανουπολίτικη Επαναστατική Οργάνωση.

Η οργάνωση υιοθέτησε την ονομασία στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Η γεωγραφική περιοχή που ονομάζουμε σήμερα Μακεδονία ήταν οργανωμένη διοικητικά στα Βιλαέτια της Θεσσαλονίκης, του Μοναστηρίου και του Κοσσυφοπεδίου. Το Βιλαέτι της Αδριανούπολης περιελάμβανε τη σημερινή ανατολική και δυτική Θράκη.

[2] «..*Είναι ωστόσο το θέμα αυτό ελάχιστα μελετημένο από την ελληνική πλευρά, κυρίως παρέμενε άγνωστη η Εσωτερική Μακεδονοαδριανουπολίτικη Επαναστατική Οργάνωση (Ε.Μ.Ε.Ο.), ο*

βασικότερος και μαχητικότερος φορέας των βουλγαρικών συμφερόντων στην Μακεδονία, δραστήριος, με τον ένα ή άλλο τρόπο, ως και τις παραμονές του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου.(…) Είναι περίοδος σκληρής βουλγαρικής προπαγάνδας, συστηματικής προεργασίας σε ιδεολογικό αλλά και τον τομέα εξοπλισμού και δράσης στην οργάνωση..» Το παραπάνω αποτελεί απόσπασμα από την σύνοψη της μεταπτυχιακής εργασίας της Άννας Παναγιωτοπούλου, *Από την Θεσσαλονίκη στο Κρούσοβο. Ιδεολογία, Οργάνωση, και δράση της Ε.Μ.Ε.Ο. (1893-1903),* η οποία εκπονήθηκε στο Α.Π.Θ. το 1993. Παρά το γεγονός ότι παρέμεινε αδημοσίευτη αξιοποιείται συνεχώς σαν πηγή από διάφορες ελληνόψυχες διαδικτυακές σελίδες. Στον παρακάτω σύνδεσμο υπάρχουν πλην της σύνοψης αυτής, παρόμοιες εργασίες με άξονα την αποδόμηση της ύπαρξης μακεδονικής εθνικής ταυτότητας: www.imma.edu.gr

[3] Φάκελος 31, Αρχείο Ίωνος Δραγούμη, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη

[4] Γιώργος Μαργαρίτης, *Και οι «άλλοι» έχουν ιστορία,* άρθρο στο περιοδικό «Ο Πολίτης», τεύχος 121, Μάρτιος 1993, σ. 23

[5] Λέον Τρότσκι, *Τα Βαλκάνια και οι Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-1913*, Αθήνα 1993, Εκδόσεις Θεμέλιο, σ. 281, Συνέντευξη του ηγετικού στελέχους της ΕΜΕΟ, Κρίστο Μάτωφ στον Λέον Τρότσκι, στις 22/10/1912.

[6] Γιώργος Μαργαρίτης, όπου παραπάνω, σ. 23

[7]Βασίλης Τσακαλάρωφ, *Το ημερολόγιο του Ίλιντεν,* Αθήνα 2010, Εκδόσεις Πετσίβα, από την εισαγωγή του Γιώργου Πετσίβα, σ. ιε

[8] Γιώργος Μαργαρίτης, σ. 23

[9] Douglas Dakin, *The Greek Struggle in Macedonia 1897 – 1913*, Θεσσαλονίκη 1993, Εταιρία Μακεδονικών Σπουδών, σ. 53

[10] Η διαδικασία προσχώρησης ενός οικισμού στην Εξαρχία θεωρητικά ήταν ζήτημα επιλογής των κατοίκων. Στην πράξη τα πράγματα ήταν αρκετά διαφορετικά με αποτέλεσμα περιστατικά

όπως το παρακάτω, ιδιαίτερα ενδεικτικά της κατάστασης που επικρατούσε στην Μακεδονία. Γράφει λοιπόν ο Δραγούμης το 1903: *«..Έτυχε να ζητήσει ο (Πατριαρχικός) Μητροπολίτης Σερρών την επιχορήγησιν αυτού από χωρικών χωρίου άρτι προσέλθοντος εις την ορθοδοξίαν, ούτε δ' απεκρίναντο ότι είχον ήδη πληρώσει ταύτην εις αυτόν. Και τω όντι είχον ήδη πληρώσει ταύτην, ουχί όμως εις αυτόν αλλ' εις τους προκρίτους του χωρίου ειπόντας αυτοίς, κατά την συνήθειαν, ότι είχε ζητήσει ταύτην ο Μητροπολίτης. Οι χωρικοί ούτοι ουδέποτε, φαίνεται, είχον μάθει ούτε ότι είχον γίνει σχισματικοί, ούτε ότι είχον μείνει σχισματικοί, ούδ' ότι είχον προσέλθει πάλιν εις την ορθοδοξίαν, τις οίδε δε πως εξεμεταλλεύοντο αυτούς οι πρόκριτοι του χωρίου αυτών. Οι χωρικοί ούτοι ήσαν και απηλλαγμένοι του κόπου της μεταπηδήσεως, τοσούτον η θρησκευτική αυτών συνείδησις ήτο προηγμένη. Περί δε εθνικής συνειδήσεως ούδε λόγος δύναται να γίνει..»* Φάκελος 31, Αρχείο Ίωνος Δραγούμη, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη

[11] Τάσος Κωστόπουλος, *Πόλεμος και Εθνοκάθαρση – Η ξεχασμένη πλευρά μίας δεκαετούς εθνικής εξόρμησης 1912-1922*, Αθήνα 2007, Εκδόσεις Βιβλιόραμα, σ.σ. 55-56

[12] Βραχύβιο μόρφωμα στην ομώνυμη πόλη που προήλθε από την εξέγερση του Ίλιντεν το 1903.

[13] Βασίλης Τσακαλάρωφ, *Το ημερολόγιο του Ίλιντεν*, Παράρτημα 38ο, «Η διακήρυξη του Κρουσόβου», σ.σ. 494-496

[14] Γιώργος Μαργαρίτης, σ. 24

[15] Douglas Dakin, *The Greek Struggle in Macedonia 1897 – 1913*, Θεσσαλονίκη 1993, Εταιρία Μακεδονικών Σπουδών, σ.σ. 48-49

[16] Douglas Dakin, *The Greek Struggle in Macedonia 1897 – 1913*, σ.σ. 48-52

[17] Douglas Dakin, σ. 51

[18] Γιώργος Μαργαρίτης, σ. 24

[19] Βασίλης Τσακαλάρωφ, από την εισαγωγή του Γιώργου Πετσίβα, σ.σ. ια-ιβ.

[20] Βασίλης Τσακαλάρωφ, σ. 182

[21] Βασίλης Τσακαλάρωφ, Παράρτημα 14ο, σ. 438

[22] Γιώργος Μαργαρίτης, σ. 24

[23] Λέον Τρότσκι, *Τα Βαλκάνια και οι Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-1913*, σ. 282

[24] Πιο αναλυτικά βλ. Αλέξανδρος Δάγκας – Γιώργος Λεοντιάδης, *Κόμιντερν και Μακεδονικό Ζήτημα: Το ελληνικό παρασκήνιο, 1924,* Θεσσαλονίκη 2008, Εκδόσεις Επίκεντρο

[25] Βασίλης Τσακαλάρωφ, σ. 142

Οι Μάγισσες του Εθνομηδενισμού και το Θεωρητικό Κουλουβάχατο της Πατριωτικής Αριστεράς

Γιώργος Παπασπυρόπουλος

1. *“αταβισμός”: (βιολογία) η επανεμφάνιση κληρονομικών χαρακτηριστικών προγόνου μετά από απουσία αρκετών γενιών, (λόγιο) η επανεμφάνιση ιδεών, συμπεριφορών, μεθόδων κλπ που είχαν ξεχαστεί και θεωρούσαμε ότι ανήκουν στο παρελθόν.*

2. *«Όχι μόνο έλλειψη εν μέσω υπεραφθονίας, αλλά και ανοησία εν μέσω γνώσης και επιστήμης […] είναι στο επίπεδο του Κράτους και του στρατού που οι πιο προοδευτικές τάσεις επιστημονικής και τεχνο-λογικής γνώσης συνδέονται με τους πιο καχεκτικούς αρχαϊσμους […]»*
G. Deleuze & F. Guattari, Καπιταλισμός και Σχιζοφρένεια: Ο Αντί -Οιδίπους (πηγή)

Και στις δύο εκδοχές του ο αταβισμός μοιάζει η καταλληλότερη έννοια που μπορεί να περιγράψει την επανεμφάνιση ενός αρχαϊκού εθνικισμού με αφορμή το μακεδονικό.

Και δεν εννοώ το πλήθος των ανθρώπων που πεισματικά, παρά τις συντριπτικές ιστορικές αποδείξεις για το ψηφιδωτό λαών και εθνών που αναπτύχθηκαν στο έδαφος της γεωγραφικής Μακεδονίας του Μεγαλέξανδρου αλλά και την μόλις πρόσφατη μοιρασιά της Μακεδονίας σε τρία+ κράτη με διεθνείς συνθήκες, επιμένουν για την αποκλειστική κατοχύρωση του "ονόματος" στο ελληνικό έθνος-κράτος, αντικρούοντας μία εξίσου ανόητη απόπειρα των Σλάβων γειτόνων μας να κάνουν το ίδιο. Εννοώ κυρίως μία πολεμική που αναπτύσσει η πατριωτική Αριστερά σε συνάφεια και "ιδεολογική" συμφωνία με την πατριωτική Δεξιά κατά των ***"εθνομηδενιστών"*** – έννοιας σαφώς εφευρημένης και ασαφούς.

Στον εθνομηδενισμό, και συγκεκριμένα στη φαντασιακή αντίθεση μαζί του, συναντώνται οι νέοι εθνικιστές κάθε είδους: από τη ναζιστική ακροδεξιά μέχρι το νεοορθόδοξο πατριωτικό Άρδην-Ρήξη του Γ.Καραμπελιά. Από τον κάποτε ψηφοφόρο του ΣΥΡΙΖΑ Γ.Παπαδόπουλο Τετράδη (τον "Καιρό της Ελευθεροτυπίας" για τους παλιότερους) μέχρι τους νεοφιλελεύθερους του liberal.gr.

Ψάχνοντας για ορισμό του νεολογισμού αυτού βρίσκεις με κάποιον κόπο σίγουρα τον παρακάτω:

"Ο εθνομηδενισμός καθιερώθηκε ως ο ορισμός που δηλώνει τον ιστορικό αναθεωρητισμό, την αρνησιπατρία, την αποδόμηση της εθνικής συνειδήσεως και ταυτότητας. Στην ουσία οι απόψεις των εθνομηδενιστών αποτελούν ένα κράμα των μαρξιστικών αντιλήψεων

περί ιστορικού υλισμού με τις επιδιώξεις υπερεθνικών καπιταλιστικών κέντρων, στο όνομα *της συμφιλίωσης των λαών σε ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον χωρίς διακρίσεις*".

Όλα τακτοποιημένα θεωρητικά λοιπόν. Τώρα αφού κατασκευάσαμε την έννοια πρέπει να εντοπίσουμε τους εθνομηδενιστές!

Δεν ξεφεύγει της προσοχής ότι η έννοια αυτή παραπέμπει σαφώς αλλά με πιο "πολιτισμένο" και υποτίθεται θεωρητικό τρόπο πίσω στον προδότη του έθνους, στον αρνητή να πολεμήσει για το κράτος-έθνος του σε έναν επιθετικό πόλεμο, στον αδιάφορο για τα ακριβή όρια των σύγχρονων συνόρων οπαδό της ομοσπονδιοποίησης ευρωπαϊκής ή αμερικανικής, ακόμη και στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Στα κείμενα των πολέμιών του αναφέρεται σαφώς ότι στον εθνομηδενισμό συναντώνται οι μαρξιστές και οι αναρχικοί με τα αφεντικά της Νέας Τάξης και της παγκοσμιοποίησης. Και ότι μοναδικό ανάχωμα στην παγκοσμιοποίηση είναι οι πατρίδες – τα περίκλειστα στα σύνορά τους κράτη που υποτίθεται εμποδίζουν την "κυκλοφορία" και την επικράτηση της Νέας Τάξης που πάλι για τη διευκόλυνσή της αντικαθιστά τον πατριωτισμό με την πολυπολιτισμικότητα…

Κατάρες για την τελευταία έχουμε ακούσει και από τη ναζιστική Ακροδεξιά και από την σταλινική Αριστερά και από το νεοορθόδοξο τόξο από την Κανέλλη μέχρι τον Καραμπελιά και από τον Καμμένο μέχρι τον Καρατζαφέρη…

Στην ουσία τώρα:

1. Εθνομηδενιστές δεν υπάρχουν. Υπάρχουν όπως πάντα άνθρωποι μη εθνικιστές, άνθρωποι που σκύβουν στην ιστορία και αποδομούν τα παραμύθια που χρησιμοποιήθηκαν στην πρόσφατη εθνογένεση πολλών λαών στην προσπάθεια ομογενοποίησης και ένταξής τους χωρίς πολλές εσωτερικές αντιθέσεις στα νεοδημιουργημένα κράτη. Είναι γνωστή η αλλεργία των σύγχρονων κρατών στην ύπαρξη και αναγνώριση μειονοτήτων στο εσωτερικό τους, κυρίως εθνικών και θρησκευτικών. Γιατί νοιώθουν να απειλούνται από την διαφορετικότητα. Και από εκεί πηγάζει και η επανεμφάνιση ενός

αρχαϊκού εθνικισμού, μιας αταβιστικής στάσης απέναντι στην πραγματικότητα: “γιατί αυτή η ομάδα αυτοπροσδιορίζεται έτσι; Πού το πάει; Είναι δάκτυλος του εχθρού, του γείτονα, της νέας τάξης;”

2. Η παγκοσμιοποίηση ομογενοποιεί τους πληθυσμούς, πράγματι. Σε τι όμως; Στην καπιταλιστική αγορά, στον καταναλωτισμό, στους κανόνες της δήθεν ελεύθερης αγοράς που καταστρέφει τους προστατευτισμούς των εθνικών οικονομιών και εξοντώνει τη μικρή και μεσαία τοπική παραγωγή προς όφελος των πολυεθνικών κολοσσών. Επίσης, ομογενοποιεί όλο τον κόσμο ως έδαφος της κυκλοφορίας των χρηματοπιστωτικών προϊόντων που μεγεθύνουν τα περιθώρια συνέχισης της καπιταλιστικής οικονομίας χωρίς άμεση εξάρτηση από την κλασική παραγωγική διαδικασία.

Ναι έτσι είναι. Και ποια είναι η αντίδραση και η αντίσταση σε αυτό; Η επιστροφή στην πατρίδα και το έθνος μας λένε οι πατριώτες της Δεξιάς και Αριστεράς. Και στην Ορθοδοξία, αν θυμόσαστε παλαιότερες προσπάθειες αντίστασης στην παγκοσμιοποίηση μέσω της νεοορθοδοξίας και των υπερκομματικών “δικτύων” της.

Γι’αυτό μιλάμε για αταβισμό, καλύτερα για αταβιστικό εθνικισμό.

Γιατί όταν η νεοπατριωτική αυτή τάση προσπαθεί να εντοπίσει τους εθνομηδενιστές πράκτορες της παγκοσμιοποίησης και τους εθνοπροδότες της πολυπολιτσιμικότητας, δεν τους βρίσκει – αφού είναι κατασκευάσματα της φαντασίας τους. Και ξεσπούν σε αρχαϊκούς αν-ιστορισμούς αρπαζόμενοι από ευκαιρίες που τους δίνονται όπως με τη δημιουργία από την ΝΔ του μακεδονικού ζητήματος. Η Μακεδονία λοιπόν είναι ελληνική.

Κρύβουμε την ιστορία κάτω από το χαλί, ξεχνούμε ότι οι αρχαίοι Μακεδόνες κατέκτησαν τις ελληνικές πόλεις με τη βία, ξεχνούμε ότι οι έλληνες κάτοικοι ήταν μειοψηφία στους αιώνες στην περιοχή ή ότι οι Σλάβοι είναι εκεί από τον 6ο αιώνα, ξεχνάμε πολέμους και ανταλλαγές πληθυσμών, ξεχνάμε ότι με βάση αυτά τα

κριτήρια η Θεσσαλονίκη είναι εβραϊκή πόλη, ξεχνάμε ότι μας δόθηκε ως κράτος το 50+ της περιοχής μετά από πετυχημένους πολέμους το 1913 και όχι βάσει εθνολογικής πληθυσμιακής υπεροχής.

Όχι, "η Μακεδονία είναι Ελλάδα".

Θα μπορούσε να είναι και σύνθημα νέας εκστρατείας για ανακατάληψη εδαφών όπως το "να πάρουμε την Πόλη" αν μπορούσαμε να το κάνουμε. Απλά δεν μπορούμε. Αλλά ας μην ξεχνάμε ότι ο εθνικισμός είναι πόλεμος με άλλα μέσα όπως και η οικονομία. Πόλεμος σε προετοιμασία, πόλεμος σε αναζήτηση κατάλληλης συγκυρίας. Αφού η Μακεδονία είναι ελληνική, αφού η αρχαία Μακεδονία περιελάμβανε την μισή τουλάχιστον πΓΔΜ ιστορικά και το ένα τρίτο της Βουλγαρίας, κάποια ευνοϊκή στιγμή "θα την πάρουμε πίσω όλη", όχι μόνο το κομμάτι που μας παραχώρησαν οι διεθνείς συνθήκες. Και με μια νέα ανταλλαγή πληθυσμών θα την ομογενοποιήσουμε ξανά…

> *Αυτή είναι η ρηχότητα του εθνικισμού. Ως εκεί φτάνει. Λύνει τα προβλήματα των συνόρων με βία και πόλεμο.*

Είναι όργανο ο εθνικισμός, ένα εργαλείο του κράτους για την επέκταση των εδαφών του. Έτσι απλά. Και για τους κρατιστές Δεξιάς και Αριστεράς είναι κατανοητό να ιδεολογικοποιούν το ζήτημα. Να βρίσκουν μεταξύ των ειρηνοποιών πράκτορες του εχθρού, του πολυπολιτισμού και του εθνομηδενισμού…

Γιατί για να παρασύρουμε τα πλήθη πρέπει να βρούμε προδότες. Να απευθυνθούμε στο ένστικτο της αυτοσυντήρησης, στο θρησκευτικό συναίσθημα, στην ανάγκη πίστης και όχι έρευνας, στην ανυπομονησία της επιβολής και της λύσης του γόρδιου δεσμού του καπιταλισμού με μαγικό τρόπο. Να κάψουμε τις μάγισσες και να διώξουμε τον διάβολο του εθνομηδενισμού από μέσα τους.

Όλα αυτά είναι κατανοητά ως ανάγκες επιβίωσης του ανιστόρητου δεξιού συντηρητισμού, των φανατικών του όποιου δόγματος,

πολιτικού ή θρησκευτικού, ακόμα και των αριστερών κρατιστών και προσωπολατρών. Είναι όμως ακατανόητα για ανθρώπους της έρευνας, της γνώσης, της συλλογικης δημοκρατικής ανανέωσης και μεταρρύθμισης της κοινωνίας μας.

Τι δουλειά έχουν τέτοιοι σκεπτόμενοι άνθρωποι με την Κανέλλη και τον Καραμπελιά για να μην πω με την Λουκά και την Καϊλή; Με τύπους δλδ και περσόνες που απλά μεταφέρουν την άγνοιά τους σε διάφορους πολιτικούς χώρους με μοναδικό τους επίδικο να βρουν ικανοποίηση στον τεράστιο προσωπικό τους ναρκισσισμό; Και ταλαιπωρούν όπου μπορούν τη δημόσια ζωή δεκαετίες τώρα με τη βοήθεια των σκανδαλοφυλλάδων και των ΜΜΕ της διαπλοκής;

Τα γράφω αυτά γιατί είδα εντελώς ανόητα άρθρα πολλών αξιόλογων αναλυτών που έχουν πιαστεί στα δίχτυα της εκστρατείας κατά του ανύπαρκτου εθνομηδενισμού και υπέρ του υπαρκτού καραμπελισμού. Επίσης, είδαμε κόμματα πρώην συνιστώσες του ΣΥΡΙΖΑ που συμμετείχαν σε εθνικιστικές διαδηλώσεις και μάλιστα δίπλα στην ΧΑ, θεωρώντας μείζον το εθνικό μέτωπο και όχι τον αντιφασιμό, όπως λέει και ο πρόσφατα ανανήψας Μίκης, να αναπτύσσουν ένα θεωρητικό κουλουβάχατο όπου ανακατεύεται η αντίσταση στην παγκοσμιοποίηση με την υπεράσπιση του έθνους και την κατίσχυση της "πατρίδας" απέναντι στους φαντασιακούς εχθρούς της. Ένα κουλουβάχατο που ανακατεύει σε νέα μακεδονική σαλάτα τον πλούτο της ενδογενούς και τοπικής παραγωγής με την τοπική παραγωγή φαντασιώσεων και προγονοπληξίας, και βέβαια ορθοδοξίας uber alles και την αντίσταση στα μνημόνια και στη διάλυση του μικρομεσαίου παραγωγικού ιστού από την ΕΕ, με την υπεράσπιση ό,τι πιο συντηρητικού και αντιδραστικού έχει παράξει αυτή η κοινωνία. Με σημαία την καταπολέμηση των μαγισσών του εθνομηδενισμού.

Ψυχραιμία φίλοι.

Κάποτε στα πλαίσια του ψυχρού πολέμου η μαρξιστική ανάλυση κατέληγε στη στήριξη δικτατόρων που ηγούνταν σε "εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα" ως αντικειμενικά προοδευτικών… συχνά επειδή ευνοούσαν τις παγκόσμιες ισορροπίες υπέρ της ΕΣΣΔ

ή είτε ακόμη επειδή ξέφευγαν από τη σφαίρα του ιμπεριαλισμού. Λάθη που ως γνωστόν πληρώθηκαν από τους λαούς ακριβά ακόμη και μέχρι σήμερα.

Τώρα μια νέα "αντικειμενική" ανάλυση βάζει από τη μια πλευρά τους εθνικιστές, τους ναζιστές, τους μακεδονομάχους και την πατριωτική Δεξιά και Αριστερά και από την άλλη, την παγκοσμιοποίηση, την Αριστερά, την κοινωνική οικολογία, την πολυπολιτισμικότητα, τη φιλομεταναστευτική πολιτική, τα δικαιώματα των μειονοτήτων και το δικαίωμα αυτοπροσδιορισμού …

Το νέο θεωρητικό κουλουβάχατο του αρχέγονου αυταρχισμού σαν μέσου επίλυσης διαφορών και προβλημάτων. Του αταβιστικού νεοεθνικισμού.

Θα το χάψουμε;